

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Notitia Brevis Totivs Monarchiæ Sacrae Ac Sæcvlaris. Cum Rerum
memorabilium, Personarum, ac Temporum ordine accurato, à Mundi
exordio, ad annum præsentem 1687.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447

NOTITIA BREVIS TOTIUS MONARCHIÆ SACRÆ AC SÆCULARIS

Cum Rerum memorabilium, Personarum, ac Temporum ordine accurato à Mundi exordio ad annum præsentem 1685.

CUM in huius Tomi primi decursu exhibeamus in hoc genere non pauca, ut est, series omnium Pontificum, Conciliorum generalium, Hæresium, Patrum & Scriptorum contra illos præcipuorum &c. Visum est mihi, & aliis id magnopere desiderantibus, ad perfectum rei complementum, his superaddere hanc ideam universalem quam subijcio, non paucis sane labore in eum finem à nobis concinnatam, & ad normam tam brevem, tamque commodam diuicido redactam. Incredibile namque est cuiusvis (nisi expertis) quam copiosam hic Tractatus, viris præsertim Ecclesiasticis, suppediet omnigena literaturæ scientiam: Quantam Scripturæ: um: quantam Historiæ Sacræ & Profanæ: quantam Regnorum ac Gentium: quantam Rerum ac Temporum Orbis universi peritiam. Idque siue in ordine ad Controversiarum resolutiones, siue ad Discursus eruditos, siue ad Materias omnis generis etiam præ Concione solide, copiosèque profereudas.

Primo igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totius Orbis universi decursus redigitur hic ad Sex Mundi Ætates, cum singularium rebus gestis, personis, ac temporibus, certâ annorum serie, & ordine definitis.

Secundo, Quatuor Orbis Monarchiæ celeberrimas sibi invicem, simili rerum, personarum, ac temporum ordine, succedentes.

Tertio, Deducitur speciatim Monarchia Sacra, & variis Status Urbis Romanæ, ac omnium Cæsarum, Pontificum, Conciliorum generalium &c.

Quarto Monarchia Sæcularis, siue, singulis Imperatores Christiani, cum rebus eorum tempore præcipue gestis, per singula sæcula deducti anno 800.

Quinto, series & successio Regum Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, &c. cum 4. Mundi partibus & aliis annexis.

Hæc cum Lector in sequentibus distinctè persequerit, non parum gratulabitur se tam commode ad manum habere, tantam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longo vix studio sibi compararet.

ARTICULUS I.

SEX MUNDI ÆTATES

Cum singularum annis, ordine, ac rebus factis dignissimu.

Prima mundi Ætas ab Adamo ad finem Diluvii, per annos 1656.

CREATIO mundi ex communi sententia supponitur facta in vere vel autumno, cum hoc sit tempus innovationi rerum maximè proprium. Absoluta est mundi creatio diebus septem. Die sexto Adam creatus est ex limo terræ, & Eva ex illius costa formata. Non multo post lapsus utriusque & profligatio ex paradiso. Ante finem anni primi Adami natus est illi Cain, & soror ejus Calmana.

R. P. Arsdæk. Tom. I.

Anno Adami 30. natus est ei Abel, cum sorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occisus Abel à fratre Caino.

Anno Adami 115. civitas Enochia à Caino condita est: uti tradunt ipsi Hæbrei, Christianus Massæus, & Scultetus.

Insuper ex Adamo genitus est Seth, postquam vixisset 130. annis, & postea genuit alios filios & filias: Ac universim vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus est.

Seth vero, post centum, & quinque ætatis suæ annos, genuit filium nomine Enos, qui fuit probus & pius Deo cultor, vixitque Enos universim nongentis & quinque annis.

Ex Enos natus est Cainan qui vixit 920. annis. Ex hoc profeminatus Malaleel qui vixit 895. annis, & ex huius stirpe successivè Jared, 962. an. Henoch post 365. annos non mortuus, sed à Deo raptus est. Methusala, qui vixit annis 969. omniumque longissimè. Lamech 677. annis vixit, & anno suo 182. natus est illi Noe.

Cum autem Noë esset 500. annorum genuit Sem, Cham, & Japhet. Postea multiplicatis hominibus, aucta est plurimum corruptio carnis, ac vitiorum, de qua queritur Deus, & præmonet centum annis ante Diluvium, propter hominum scelera illud secuturum. Noë à Deo instructus parat Arcam ad conservationem generis humani: in ea egit Noë annum vitæ suæ sexcentisimum, uti colligitur ex Genesis cap. 7. v. 11. & c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, 1656. annorum.

Secunda mundi Ætas.

PRINCIPIO anni 601. Noë usque ad egressum Filiorum Israël ex Ægypto computatur, & duravit illa Secunda ætas per annos 887.

Diluvium itaque duravit mensibus duodecim & diebus decem. Quod autem Noë adhuc per bimestre manserit in Arca, ideo factu est quod terræ superficies adhuc limo humido, ex precedente aquarum diluvio oppleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus nisi incommode calcari.

Ex Sem primogenito Noë prognati sunt posterii successivè, hoc est, alter ab altero, Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Saruch, Nachor, Tare, Abram, Isaac, Jacob qui erat pater Josephi, qui ductus est in Ægyptum, à quo & ipse Jacob urgente fame evocatus est in Ægyptum ad Regem Pharaonem, cum esset annorum 130.

Joseph autem tunc erat annorum 39. Nam traditur novennio antea, cum scilicet esset annorum 30. primum stitisse in conspectu Regis Pharaonis. Gen. c. 41. v. 46.

Mortuus est Joseph cum esset 110. annorum ut patet Genesis cap. 50. v. 22. Ergo postquam patrem suum

suum Jacobum stetit in conspectu Pharaonis, super-
vixit Joseph annis 70. & uno.

A morte Josephusque ad nativitatem Moysis, com-
muniore calculo statuuntur anni 64. Eratautem Moy-
ses annorum 80. cum Hebraei ex Aegypto egrederen-
tur, *Exodi 7. v. 7.*

Notant passim temporum Scriptores, anno mun-
di 1862. & Diluvii 206. Saturnum, qui & Chus dici-
tur, alterius Chus filius qui primogenitus Cham fuisse
notatur, inchoasse Regnum Assyriorum. Sed fi-
lius ejus Nimrod (qui & Belus & Jupiter nuncupa-
tur) ultra regnum, Monarchiam Assyriacam sive do-
minatum supra alias vicinas Gentes inchoavit anno
mundi 1932. & Diluvii anno 276. Hujus autem Mo-
narchia Assyriorum anno 43. inchoante, natus est *A-
braham*, ex cujus semine *Christus*; ita cum alius *Euse-
bius in suo Chronico*. Per predictum Nimrod, sive
Jovem, incepta est erigi turris Babel initio Regni il-
lius, quod antea annis 14. fuit ejusdem Monarchia. In
hac Turre construenda occupatos fuisse opifices an-
nis 43. ut ad altitudinem unius leuce illam extolle-
rent, tradit *Cedrenus*. Itaque adificantium dissipatio,
& linguarum divisio, contigit ante ortum *Abra-
hae* annis 14.

His igitur secundae aetatis annis 887. addendo primae
aetatis annos 1656. reperuntur anni ab exordio mun-
di fluxisse 2543. & ante egressum Hebraeorum ex Aeg-
ypto.

In hac mundi aetate secunda circa annum ab illius
exordio 3530. ceperunt existere varia etiam in Histo-
ria prophana cognitu dignissima.

Trismegistus Mercurii nepos in Aegypto hoc tem-
pore doctrinae gloria excelluit: *Ianus* in Latio impe-
nitavit. *Cadmus* frater Europae litteras ex Phoeni-
cia in Graeciam induxit. Idem *Thebas*, in Beotia
condidit. *Acrisius* Rex Argivorum Apollinis Del-
phici templum, & oraculum excitavit. *Amphion*, eje-
cto *Cadmo*, arcem Thebanam extruxit per agrestes
homines blanda oratione ad hoc delinatos; quo Poë-
tis de illius musa fabulandi materiam praebuit. *Bac-
chus* per muliebrem Baccharum exercitum *Indiam*
subegit. *Persus* Jove natus, in Asia Barbaros vicit, il-
losque suo nomine *Persas* appellavit.

Græca littera in Italiam inventa multo tempore il-
lic vernacula fuerunt: idem notat *Eutropius*, & *Aug-
ust. de Civ. l. 18.*

Fanni uxor, eadem *Latini* Regis mater, Latinas lit-
teras primo jam reperisse memoratur, rara sexus femi-
nei gloria.

Saturnus Rex Jano in Latio successit. Sub Satur-
no & agrorum, & ingeniorum culturam ex Graecia ac-
cepisse fertur Italia: & bona tunc communia, & ho-
mines liberos fuisse. Inde hoc saeculum *Saturni*, & sae-
culum mundi *Aureum* appellatur.

Tertia mundi Aetas.

AB Egressu filiorum Israël ex Aegypto ad annum
primum conditi Templi, à Salomone, duravit
tertia mundi aetas per annos 480. quod colligitur ex
3. Regum 6. Quamvis in hoc nonnihil computum com-
munem, excedat *Josephus*, *Sabellicus*, *Canus*, & *Serra-
rius*.

Moses praefuit Israël ab egressu ex Aegypto ad ejus
mortem annis 40, à mundo condito 2583. à diluvio 927.

Josue Israël praefuit annis 17. mortuus ab egressu ex
Aegypto anno 57.

Orthoniel, in illius principatu includendo annos ser-
vitutis sub Rege Mesopotamiae, & tempora Seniorum
qui dicuntur post *Josue* vixisse; praefuit annis 40. mor-
tuus ab egressu Aegypti anno 97. *Aod*, computatis 21.
annis servitutis Moabiticae & Judicis Samgar, involvit
annos 80.

Barac & Debora, includendo annos servitutis Regi
Chanaan, praefuit annis 40.

Gedeon, cum interregno 7. annorum sub *Madiani-
tis*, gubernavit Israël annis 40. *Abimelech* tyran-
nus annis 3. *Thola* annis 23.

Iair, cujus annis *Cedrenus* includit 18. annos servi-
tutis sub *Philistaeis* & *Ammonitis* &c. praefuit annis 22.

Iephte praefuit annis 6. *Abesan* annis 7. *Ahialon*, vel
Helon, annis 10. *Abdon* annis 8.

Sampson judicavit Israël annis 20. addit *Judicium*
15. v. ult. id factum in diebus *Philistin*, hoc est. dum hi
dominabantur Israëlitis, unde 40. anni servitutis sub
Philistaeis includuntur annis tam *Sampsonis*, quam
ipsum *Heli*, qui fecutus est *Sampsonem*: uti tradit
Mafius & alii, & inde forte factum, ut aliqui paucio-
res annos *Heli* attribuerint quam hic notamus, qui illi
cum communi 40. annos assignamus.

Samuel Propheta & *Saul* Rex primus simul sumpti,
praefuerunt annis 40.

David Rex secundus Israël, post *Saulum* rexit et-
iam annis 40. Succedit *Salomon*, de quo infra. Ex his
hactenus conficiuntur 480. anni tertiae aetatis mundi.

In hac mundi aetate tertia, circa annum ab exor-
dio mundi 1000. aut nonnihil posterius, *Troja* à *Grae-
cis* everfa est, ante Romam conditam annis 432. *Aeneas*
profugus in Italiam venit. *Homerus* floruit, *Salomone*
aliquantum senior, vixitque post bellum *Trojanum*
anno 168. teste *Herodoto*.

Arbaces hoc tempore imperium ab *Assyriis*, tran-
stulit in *Medos*, cum illud sterisset annis circiter 300. te-
ste *Justino*. Postea *Dido* Tyro solvens urbem condidit
Carthago dein dicta ante conditam Romam annis cir-
citer 70. teste *Dione* lib. 1.

Quarta mundi Aetas.

A Principio adificationis Templi Salomonis usque
ad illius excusionem per Chaldaeos, sive, usque ad
finem Captivitatis Babylonicae, & Monarchiae Chal-
daicae duravit haec quarta mundi aetas annis inte-
gris 452.

Salomon adificationem Templi Salomonici ince-
pit quarto anno regni sui, vixitque postea annis 36, &
universim regnavit annis 40. mortuus est anno mun-
di 3060.

Tum in regno quod erat *Salomonis* demortui or-
tum est *Schisma*, quo à domo *Davidis* decem Tribus de-
fecerunt, nimia & juvenili severitate *Roboami* qui *Sal-
omoni* patri successit. Et sic divisum est regnum *Ju-
dae* sive *Hierosolymae*, quod mansit sub *Roboamo*,
stirpis *David*, à regno *Israëlis* sive *Samaritiae* sub *Ieroba-
mo*, sub quo populus ille ad idola traductus, ne illi
religione templi *Hierosolymitani* ad Regem *Judae* re-
vocarentur; & postea in illa impietate non parum per-
tinaces, diversarum stirpium Reges habuerunt, & plu-
rimis bellis Reges *Judae*, qui in Dei cultu permanse-
rant; deinceps infestantur.

Super illas igitur decem Tribus regnavit primo
Ieroboam

Jeroboam filius *Nabat* per annos 22. sed ultimus tantum inchoatus, ut patet 3. Reg. 14.

Succellit huic *Nadab* ejus filius; regnavit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Postea *Baasa* qui regnavit annis 23. *Ela* filius ejus regnavit tantum anno uno integro, occisus à *Zambri* præfecto equitum. *Amri* qui fuit Princeps exercitus, suffragis illius electus in Regem, regnavit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum *Zambri* &c. septem reliquos in pace in regia urbe *Thersa*, ex qua ipse sedem Regiam transtulit in *Samariam*.

Succellit illi *Ahab* filius, deinde *Ochozias*, *Joram*, *Jehu*, *Joachaz*, *Joads*, alique numero sedecim (de quibus lib. 4. Reg. c. 13.) usque ad *Osee* filium *Ela*, qui occiso *Phasæe* prædecessore, sceptrum tyrannicè usurpavit per annos 9. quamvis & plures anni ob varios rerum incursus illi attribuantur.

Initio *Osee* anni septimi obsedit *Salmanasser* Samaritiam, & nono eam intercepit, transtulitque *Israëlitas* in *Assyrios*, ubi perpetuam subierunt servitutem, uti patet ex lib. 4. Reg. cap. 17. v. 23.

Regnum igitur hoc *Israëliticarum* stetit ab anno primo *Jeroboami*, ad annum ultimum *Osee*, nempe per annos 236. Ab hujus Regni excidio usque ad excidium urbis *Hierosolymitanæ* & Templi, quod evenit *Sedecia* anno 11. fluxerunt anni 330. uti *Tirinus*, alique sentiunt.

Sed ut nunc redeamus ad regnum *Davidis*, & *Salomonis*. Succellit *Salomoni* filius ejus *Roboam*, de quo supra, qui regnavit super *Judæam* annis 17. *Abias* annis 3. *Asa* annis 41. *Josaphat* dicitur quidem regnasse annis 25. lib. 3. Reg. 14. v. 21. sed solus tantum regnavit annis 22. nam tres ultimi filio adscribuntur 4. Reg. 8. Itaque *Joram* annis tribus cum patre, 4. solus regnavit, unversum annis 7. dicitur quidem alibi octavo regnasse, sed tantum inchoato, quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando observare non profitemur.

Ochozias regnavit anno 1. *Athalia* tyrannicè annis 6. *Joads* filius *Ochozias* annis 40. *Amasias* annis 29. *Azarias* sive *Ozias* an. 52.

Anno hujus *Ozias* quinto, cum solstitio æstivo cœpit initium *Olympiadum* quarum singulæ continent annos 4. à ludis *Olympiacis* qui singulis quadrienniis fiebant. Quibus sequentia tempora per *Olympiades* apud varios numerantur. Eiusdem anno nono superatus est *Sardopolus* per *Babylonios*, & *Medos*, atque ita *Monarchia Assyrius* erepta est.

Anno ejusdem *Ozias* 2. vel 3. *Prophetarum* primus *Oseas*, prophetare cœpit. Anno 5. vel 6. *Propheta Joel*, & *Jonas*. Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Isaias*.

Anno *Ozias* 28. mensis Aprilis, 21. condi cœpit *Urbs Romana*, de qua infra.

Joatham filius *Ozias* regnavit annis 26. Sub illo prophetauit *Abdias*, & *Michæas*.

Achaz, regnavit annis 16. *Ezechias* regnavit solus annis 27. Sub illo *Nabum* prophetare cœpit.

Manasser filius *Ezechias*, qui ob sua flagitia vincetus eatenis ductus est in *Babyloniam*, sed brevi restitutus, regnavit annis 55. *Amon* regnavit tantum annis 2. *Josias* annis 31. Sub hoc prophetare cœperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Joachas filius *Josias* tantum regnavit mensibus tribus, cum à *Pharaone* *Necao* ductus est vincetus in *Ægyptum*.

R. P. Arfdek. Tom. I.

Joachim, qui etiam cum *Daniele* ejusque focis ductus est in captivitatem, & postea infami morte extinctus, de quo 4. Reg. 24. regnavit annis 11. Ejus filius etiam *Joachim* cum matre & aulâ abductus est in *Babyloniam* cum regnasset tantum mensibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus *Jechonias* regnavit annis 10. Anno illius 11. capta & incensa est cum Templo urbs *Hierosolymitana*. Fuit igitur ille annus primus captivitatis *Urbis*, & Templi incensi, ac desolationis istius ante tempora *Christi*: mansitque ista *Hierosolymæ* desolutio per annos 30. de qua 2. *Paralitip.* cap. ult.

Quinta Mundi Ætas.

Et 3. Monarchia.

Incipit à principio *Monarchia Persarum* cum sequentibus, & à relaxata per *Cyrum* Regem captivitate *Judæorum*, usque ad adventum *Messia*, sive *Christi Salvatoris*, & duravit per annos 525. usque ad annum mundi 3675.

Persica autem *Monarchia* duravit annis 200. quæ cœpit à *Cyro* filio *Cambylis* *Persæ*, & filie Regis *Medorum*, occiso *Balthasare* ultimo *Chaldæorum* Rege, *Cyro* succellit filius nomine avi sui *Cambyses* qui regnavit annis 6. postea *Smerdes* tantum mensibus 7. deinde *Darius Hytaspis* regnavit annis 37. Ethic est qui anno 2. regni sui *Judæis* potestatem fecit Templi fabricam intermissam perficiendi. Succellit huic filius *Xerxes* potentissimus annis 20. postea *Artaxerxes*, sive, *Longimanus*, annis 40. *Darius* filius *Inothus* *Longimani* annis 19. deinde geminus *Artaxerxes*, alter annis 43. alter 23. postea *Artames* annis 3.

Postremo *Darius*, filius *Artamis*, regnavit annis 6. qui post multa prælia ab *Alexandro* *Macedone* victus, & imperio spoliatus, *Monarchia Persicæ* finem dedit, & *Græcæ* initium.

Monarchia Græcorum quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri Magni* *Macedonis*, devicto *Dario* *Persarum* ultimo *Monarcha*, duravit usque ad annum primum *Monarchiæ Augusti Cæsaris*, quæ extinctis *Antonio* & *Cleopatra*, incepit mense 11. post *Actaicam* victoriam, Consulibus tunc *Romæ* *Augusto* IV. & *Marco Licinio Crasso*: stetitque annis 300. ab urbis *Romanæ* conditæ anno 424. usque ad ejusdem annum 724. Obiit *Alexander* post annos 6. suæ *Monarchiæ*, anno ab urbe condita 430. mensis Junii die 28. ut plerique notant.

Ptolemaus Lagi, filius antea militis gregarii dictus *Soter*, succellit *Alexandro* *Magno*, miræ rerum humanarum vicissitudine. Ab hoc deinceps omnes *Ægypti* Reges assumpserunt nomen *Ptolemai*, uti antea *Pharaonis*. De hoc, qui multa millia *Judæorum* in *Ægyptum* captiva abduxit, intelligit *Peterius* prophetiam *Danielis* cap. 11. v. 5. Imperavit *Ptolem. Lagi*, annis 40.

Huic successerunt cæteri *Ptolemai* numero decem usque ad *Cleopatram* *M. Antonii* *Triumviri* amoribus adeo implexam, ut cum illo extincto, ipsa etiam viva in potestatem *Cajus Cæsaris* deveniret, aspidis serpentis morfu sibi admoto interierit. Atque ita *Alexandria*, totaque *Ægyptus* *Augusto* victorice cessit, qui suæ *Monarchiæ Romanæ* initium fecit die 1. *Augusti*, *Urbis* conditæ anno 724. ut supra notavi.

Post divisum ab *Alexandro* quibusdam suis *Ducibus*

cibus imperium, alii ceperunt esse Reges *Syriae*, ut *Selencus*, *Nicanor*, *Antiochus*, *Soter*, ejus filius, *Selencus*, *Callinicus*, *Sel. Ceraunus*, *Antiochus magnus* &c. usque ad *Antiochum Asiaticum* (quia enutritus in Asia minore) quo tempore *Pompejus* totam *Syriam* una cum *Judea* in Provinciam Romanorum redegit, ut testatur *Josephus*, *Appianus*, alique. Sicut regnam *Græcorum* in *Syria* steterit ab initio *Monarchiæ Alexandri Magni* usque ad *Syriam* in Provinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alii post dictam divisionem ceperunt esse Reges *Macedoniæ*, ut primo *Aridens Philippus*, *Alexandri Magni* frater, qui tutor erat datus filio *Alexandri* ex *Roxane* puero & pupillo, qui etiam *Alexander* vocabatur. Sed anno 6. à morte patris cum uxore *Euridice* occisus, regnavit annis 6. Successit *Arideo Cassander* filius *Antipatri* per annos 19. Huic *Antigonus* & *Alexander* ejus filii annis 6. Deinde *Demetrius*, pulsus à *Pyrtho* post regni annos 6. Postea successerunt alii Reges decem usque ad *Perseum* qui regno *Macedonico* finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc etiam à *Lucio Amimilio Paulo* victus est *Perseus*, & in triumphum ductus: atque ita *Macedoniæ* in Provinciam redacta, non Regem deinceps, sed Præsidentem à Romanis accepit.

Ad illud usque tempus, ab initio *Monarchiæ Alexandri Macedonis* fluxerunt anni 161. Exinde verò ad initium *Monarchiæ Augusti* fuerunt anni 139, qui cum præcedentibus simul constituunt *Græcæ Monarchiæ* annos 300. ut supra notavi.

Alter orbis *Monarchia* est *Romana*, quæ fuit ab extincto *Antonio* & *Cleopatra*, de qua mox infra, ubi de *Monarchia sacra urbis Romanæ* &c.

Sexta mundi Ætas.

Statuitur hæc ab *Adventu Christi*, sive, *Messie* in mundum, usque ad illius reditum ad *judicium extremum* in consummatione mundi, cujus anni sunt hominibus ignoti.

Adventus autem, sive *Nativitas Christi*, contigit à *Creatione mundi*, anno 5129. juxta Romanum *Martyrologium*. *Adiluvio Noe*, anno 2957. Ab ortu *Abrahæ*, anno 2015. Ab exitu *Moyse* cum *Israëlitis* ex *Agypto*, anno 1520. Ab urbe *Roma* primo condita, anno 752. Imperii *Octaviani Augusti*, anno 42. Cum scilicet rotus tunc Orbis in plena esset pace *Princeps Pacis* in mundum advenit.

Anni *Christi* à *Chronologis* computari solent ferè à *Kalendis Januarii*, vel à fine *Decembris*, quo tempore *Christus* orbi natus est. Horum annorum numerus, ordo, decursus, res gestæ, constant satis ex *Historia Evangelica*, & ex serie sequentium huc usque *Pontificum*, & *Conciliorum*, & *Imperatorum*, & præcipuis singulorum gestis, quæ partim hic infra, partim alibi de *Pontificibus* &c. in hoc Tomo exhibentur.

Tota *Christi Genealogia* in ipsis sacris *Litteris* ordine recenseretur in libro *Generationis Jesu Christi* filii *David*, filii *Abrahæ* &c. *Matth. cap. 1.*

ARTICULUS II.

MONARCHIA SACRA

Vrbis Romanæ, *Pontificum*, *Conciliorum*, & *varius Vrbis Status*.

DE anno conditæ *Urbis Romanæ* discrepat *Varro*, & *Cato*, qui fastos *Urbis* conscripserunt. Sed *Cato* non nisi anno unico *Varrone* ferus conditam tradit. Itaque cum *Varrone* cui plerique adhærent dicamus, jacta fuisse *Urbis Romanæ* fundamenta anno *Iphiti* 23. sive anno 3. sextæ *Olympiadis* post bi-mestrem finituro, die 11. *Kalendas Majas*, id est, 21. *Aprilis*, ipso nempe festo *Palis*, quæ apud illum populum fuit *Dea Pastorum*: censetur ille esse annus circiter 3233. ab orbe condito.

Urbis Romanæ fundamenta jecit *Romulus*, ætatis suæ anno 18. cum tunc *eclipsis* esset *solis* in *Tanno* existentis, uti tradit *Plutarchus*, & *Mathematici* quidam veteres.

Reipublicæ deinceps *Romanae* varii *Status* fuerunt. Primus ab *Urbis* conditæ anno 3. *Olympiadis* sextæ usque ad annum 3. *Olympiadis* 67. per annos scilicet 144. sub *Regibus* fuit.

Horum *Rex* primus fuit ipse *Romulus* per annos 37. cum unius anni interregno.

Successere *Numa Pompilius* per annos 43. *Tullius Hostilius*, per annos 32. *Ancus Martius*, per annos 24. *Lucius Tarquinius Priscus* per annos 38. *Servius Tullius* per annos 44. *Lucius Tarquinius Superbus*, per annos 25. Septem igitur primi *Reges* per annos 244. *Romæ* damnati sunt.

Secundus *Urbis* *Status* fuit à *Tarquiniis* & *Regibus* deinceps fugatis per *L. Junium Brutum*, & *Lucium Tarquinium Collatinum*, qui fuerunt primi *Romani* *Consules*, alique deinceps ab anno 3. *Olympiadis* 67. usque ad annum 4. *Olympiadis* 182. quo demum *Julius Cæsar* *Dictaturam* sibi perpetuam vindicavit. Et sic transit regimen *Romanum* per annos 461. Quo tempore extincto *Antonio* & *Cleopatra*, *Augustus Cæsar* liberam integramque *Monarchiam* adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulsis *Regibus* per annos 480.

Tertius itaque *Urbis* *Status* fuit sub *Imperatoribus*, ab anno primo *Monarchiæ Augusti Cæsaris*, usque ad *Augustulum Imperatorem* quando *Imperium Romanum Occidentale* incidit in manus *Odoacris Regis Erulorum*, anno *Urbis* conditæ 1228. & à *Christo* nato 476. Floruit igitur *Roma* sub *Imperatoribus* per annos 504. Exinde fuit partim sub *Regibus*, partim sub *Exarchis Græcorum Imperatorum* per annos ferè 324. Nempe usque ad *Imperium Caroli Magni*, qui anno *Christi* 800. die ipso *Natalis Domini* creatus est *Romæ* novus *Romanorum* in *Occidente* *Imperator*: mansitque in posteris *Francis* *Imperium* ad annum *Christi* 920. Tunc enim transit *Imperium* à *Francis* ad *Saxones*, aliosque *Germanos*.

Ac tandem anno *Christi* 1273. per *Rudolphum Hapsburgensem Comitem*, pietate singularem, ad *Domum Austriacam* delatum est *Imperium*, in qua per continuatam pænè *Imperatorum* successione hodieque perseverat.

Singulare exemplum mutabilitatis potentia humanæ est, quod hæc ipsa *Roma*, orbis & *Imperii* caput successiva temporum, semel fuerit à *Gallis* incensa, semel ab *Alarico* capta,

capta, iterum capta à Genserico, iterum à Belisario, iterum leporis tantum occasione intercepta, uti in ipsa Urbis Romanæ historia distinctè traditum reperitur.

Orientalis autem Græcorum Imperium (à morte Constantini Magni ab Occidentali separatum anno Christi 341.) tandem potentia Turcarum invalescente sublatam, extinctumque fuit, anno Christi 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occasionem discordiarum inter avum & nepotem Augustos, exculso *Andronico* Paleologi filio, magnam *Asia* partem subegit, circa annum Christi 1300. mansitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen *Othomani*.

Orchanus *Othomano* genitus anno 1328. qui occupavit *Nicæam*, ipsamque *Nicomediæ* *Bithiniæ* caput.

Successit his *Amurathes I.* anno 1359. *Bajazethus* anno 1383. *Isabegus* anno 1398. *Emir Suliman* anno 1398. *Moses Gilihi* anno 1414. *Mahomet* anno 1414. *Amurathes II.* anno 1421.

Mahometes II. qui dicitur Turcarum Imperator primus, anno 1451. *Bajazethus II.* anno 1481. *Selimus I.* anno 1514. *Solimannus* anno 1520. *Selimus II.* anno 1566. *Amurathes III.* anno 1575. *Mahometes III.* anno 1595. *Achmar*, sive *Amath* anno 1604. *Mustapha* anno 1617. *Osman* anno 1618. *Mustapha* iterum, anno 1622. *Amurathes IV.* anno 1623.

Successio autem ac series omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Christum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Julius Cæsar proclamatus dictator perpetuus anno Urbis conditæ 705. imperavit annis pæne 5.

Cajus Cæsar Octavianus Augustus, cæso Julio Cæfare, successit, Urbis conditæ anno 709. ac diutissimè imperavit, annis 57. mensibus 9.

Tiberius Cæsar, à die 19. Augusti quâ obiit Augustus anno Urbis conditæ inchoante 767.

Cajus Caligula 16. Martii, quâ *Tiberius* obiit, anno Urbis 789. *Claudius* à die 1. Februarii quâ obiit *Caligula*, anno Urbis 793. *Nero* à morte *Claudii*, Urbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua se occidit *Nero* 13. Aprilis, Urbis anno 820. *Otto*, à die qua obiit *Galba*, Urbis anno 821. *Vitellius*, à die obitus *Otonis* quâ fuit 25. Januarii, Urbis anno 821.

Vespasianus, à die ult. Septembris qua sublatus *Vitel.* Urbis anno 822. *Titus* filius successit, Urbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Vespasiani* secundo 8. Septembris, Urbis conditæ anno 823. *Ierosolyma* per *Titum* expugnata est, & simul *Judeorum Synagoga* sepulta, Regno Christi in perpetuum succubuit, juxta Prophetarum vaticinia.

Post *Vespasianum* & *Titum* secutus est *Domitianus*, *Nerva*, *Trajanus*, alique Imperatores varii generis, & fidei, maximè *Græci*, numero circiter *Quinquaginta*: usque ad *Constantinum Magnum*, suscepta primum, & defensa, & propagata deinceps Religione verè maximum.

Secuti sunt in imperio & in fide non pauci *Crispus*, *Constantinus*, *Constantinus II.* *Constantinus*, alii-

que Imperatores numero circiter *Triginta quinque*: usque ad *Carolus Magnum*; de quo, ejusque in Imperio successoribus in hunc usque diem, nos jam infra ordine agemus.

De omnibus quoque Pontificibus Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium XI.* tractatur supra in hoc Tomo 1. Tract. 1. qu. 71.

De omnibus etiam Conciliis Generalibus Ecclesiæ, & rebus in singulis præcipuè tractatis, ibidem expositum reperies.

ARTICULUS III. MONARCHIA SECULARIS

Imperatorum ac Regum Christianorum, cum Eventibus ac gestis aliquot præcipuis

Ordine Successionis ad nostra usque tempora breviter exposita.

Monarchiam sive Hierarchiam Ecclesiasticam singulorum Pontificum ac Conciliorum, cum rebus præcipuè gestis, expositam habes in hoc Tomo 1. tract. 1. quest. 7. in fine, ut supra indicavi. Hic ad perfectam in eo genere scientiam, Monarchia etiam Secularis ordinem, successionem, res, & tempora, ad commodissimum compendium studiose redacta, apponimus: cujus notitia usus solet esse frequentissimus, & Doctrina tam Theologica, quàm Historica necessarius. Quod si quis aliqua hic notata latius nosse cupiat, facilis est hinc ad *Annales* recursus: Neque nos ordinem omnem rerum, ac temporum hic ad amissum notatum esse profitemur, cum in variis ipsi Chronologi non conveniant, & accedant aliquando Typographici errores, ut antea monui.

IMPERATORES OCCIDENTIS.

A Seculo post Christum VIII. incho ad Seculum IX.

Carolus Magnus, Imperator, anno Christi circiter 800. filius fuit *Pipini* Regis Francorum, & ipse Rex celebratissimus: Imperavit annis 14. Sub eo restitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, sive Græciæ, *Leo Armenus* tunc imperavit.

Ludovicus Pius, *Caroli* frater, imperavit annis 27. à filiis suis captivus, post 6. menses restitutus.

Lotharius Pii frater, annis 15. *Ludovicus II.* *Lotharii* filius annis 20.

Carolus Calvus, *Ludovici* patruus, annis 2. *Ludovicus III.* annis 20.

Carolus Crassus, *Ludovici* germ. Regæ frater, annis 7. *Arnulphus*, nothus *Carolomanni* annis 12.

Hoc seculo facta traditur translatio *Saxonum* factioforum, per *Carolus Magnum*, in *Belgium*, *Brabantiam*, ac *Helvetios*. *Sicilia* per *Saracenos* occupata, anno 820. *Comitatus Flandria* institutio, anno 866. *Exordium* regni *Burgundici* & *Arelatensis*, anno 890. Ab *Arnulpho* Imperatore Christiano cæsa in prælio *Danorum* Ethnicorum centum millia, ex Christianis vix unus alterus desideratus. *Luna* defectio ter contigit intra unum annum, *Solis* semel, anno 808. In *Gallia* cecidit *Grando* stupendæ magnitudinis, & *Gelu* ex aère 15. pedes longum, & sex latum, anno 825. Ingens terra motus, & mugitus, anno 862. In agro *Brixiano* pluvia sanguinea per triduum, anno 869. *Gallia* per *Locustas* horrendè depopu-

depopulata, & secuta *pestis* quæ ibi tertiam hominum partem extinxit anno 876. *Pons* supra Rhenum per decem annos constructus, & longus ad passus quingentos, intra 3. horas conflavit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Sclavos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Russia, Normannia, Moravia. *Canonizationis* solennitas inducta. Ulus *Campanarum* apud Græcos. *Tituli Cardinalium. Festum* omnium Sanctorum sub Gregorio IV. Adisulphus Rex *Angliam* Ecclesiæ vœtigalem fecit argenteo nummo in singulas familias dictas D. Petri. *Academia* Parisiensis erecta sub Carolo Magno, consilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Jo. Scotus, omnes fuisse *Beda* discipulos tradit Vincentius in *speculo*.

A Seculo Christi IX. ad X.

Ludovicus IV. Arnulphi Frater, Imperavit annis 6. in quo defuit stirps Carolina. In Græcia tunc imperavit Constantinus VIII. annis 49. postea alii.

Conradus, imperavit annis 7. dux erat Franconia. Henricus, Ottonis Saxonis Frater annis 20. Otho I. Henrici Frater, annis 37.

Otho II. annis 10. Otho III. annis 18. fuit Ottonis II. frater, puer 10. annorum.

In hoc Seculo, datum initium Regni *Navarra*, anno 912. Regni *Aragonici* anno 915. *Castella* Legionensi jugo se subducit. *Burgundia* Imperio adjecta an. 945. *Lotharingici* Principatus initium anno 981. Ducatus *Saxonici* anno 970. Comitatus *Sabaudii* in Beraldo Saxonone, anno 998. *Normanni* per Britones omnes cæsi.

Genæ *fons sanguinis* largissimè fluens anno 955. Et *Sol* per multos dies visus est sanguineus, anno 940. *Soles gemini* per biduum visi, & acies in cælo confligentes, anno 979. *Incendium* celebre & horrendum montis Vesuvii Christi anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos devolutum anno 960. *Electio* Imperii datum jus suffragii à Gregorio V. Pont. *Mutatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum usurpata in Joanne XII. qui antea Octavianus dictus.

Propagatio Fidei singularis facta in Polonia cum Miecslao Principe, uti & in *Moscovia*, *Prussia*, *Bohemia*, *Norvegia*, & *Dania* iterum. Ac rursus *Hungari* per Stephanum I. Regem, ejusque patrem Geisam nomine.

A Seculo Christi X. ad XI.

Henricus II. Dux Saxonie imperavit annis 11.

Conradus II. Dux Franconie imperavit annis 15. Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniae & Angliae, imperavit annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imperavit annis 50.

In hoc Sæculo, *Persia* dominatum Turcæ invadunt & occupant, & *Babyloniæ*, & totum ferè orientem. Initium ponitur regni *Scotia*, & regni *Sicilia* anno 1098. Et *Hierosolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Pullonius*, merito dictus, Hercules Christianus. *Sexcenta Scytharum* millia prostrigata divinitus precibus Constantini Ducis, ac populi, anno 1065. *Nubes* ingens supra *Belgium* soluta multos mortales

immerfit anno 1014. *Cometes* in trabis specie per quadrimestre visus anno 1016. *Terra motus* per biennium in Bithinia. *Nix* cadens tam copiosa ut arbores rumpe- ret anno 1047. Per *Angliam* ex conducto *Dani* uno impetu cæsi anno 1011. *Locustæ* in Oriente solem obumbrant copiam immensam anno 1095.

Propagata ulterius fides in *Pannonia*, & in regno *Telutano*, anno 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andream Regem: uti & in *Pomerania* Boleslao III. adigente.

A Seculo Christi XI. ad XII.

Henricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impiè tractavit: & cum Pontifice circa bona Ecclesiastica lites habuit, ab hoc excommunicatus, sed Pontifici postea reconciliatus; Spira sepultus: imperavit annis 20.

Lotharins, Saxo, Coronatus Aquisgranis 13. Septembris, Innocentium Papam ejectionem restituit, & urbes imperiales occupavit: imperavit annis 14.

Conradus III. Sueviae Dux, electioni ipsius contradicente Henrico Bavaro, qui ab Imperatore proscriptus: imperavit annis 3.

Fridericus Barbarossa sive Anobarbus, Conradi Suevi ex fratre nepos. In Italia magna bella consecit, & Mediolanum evertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obiit in expeditione Saracenicæ: imperavit annis 37.

Henricus VI. frater Friderici, dictus Asper ob severitatem. Siciliae regnum recuperavit. In Palestinam exercitum misit, absque successu, imperavit annis 8.

In hoc Seculo *Portugalia* cepit fieri regnum anno 1179. *Dani* & *Silani* à Lothario Imp. subacti anno 1115. Per *Tartarorum* eruptionem varia Septentrionis Provinciae occupata; anno 1188. *Creta insula* Veneris vendita, anno 1195. *Soles gemini* conspecti, anno 1105. & acies caelestes in aëre, anno 1109. *Terra motus* in Italia villam unam alio transtulit, anno 1117. Ravennæ cecidit *pluvia sanguinea* anno 1113. In *Belgio* effusio oceani per 12. millia cum ingenti hominum clade, anno 1164. *Theologia Scholastica* per Petrum Lombardum in novam & meliorem formam redacta. *Hierosolyma* à Soldano recepta: *Crux Christi* ab eo male tractata. In *Palestinam* pro juvenis Christianis expeditionem suscepit Fridericus Imperator, Philippus Rex Galliae, & Henricus Rex Angliae cum filio Richardo, *Cruce* suscepta. Hoc tempore prodit Opus celebre dictum, *Decretum Gratiani*. Varii *Ordines Religiosi* initium sumpserunt, *Præmonstratenes* anno 1110. *Guilclimitæ* 1124. *Templarii milites*, 1118. *Hospitalarii* S. Joannes Hierosolymitani, qui nunc Melitenes 1119. *Equites* S. Lazari, & Calatravæ 1158. S. Jacobi 1190. *Alcantaræ* 1176. *Teutonici Mariani* 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum suo Rege, in Livonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rursum in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Episcopum & martyrem. Hoc seculo floruit S. Bruno Carthusianus, anno 1115. S. Norbertus anno 1130. S. Hildegadis anno 1148. S. Benedictus, pontium constructor Avenione, & Lugduni anno 1177. S. Thomas in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis, qui pro jure Ecclesiæ Romanæ gladiis impiorum occubuit, anno 1170.

A Seculo Christi XII. ad XIII.

Otto IV. Ducis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiligrani, imperavit annis 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anti-Cæsar Moguntiae coronatus, imperavit annis 9.

Fridericus II. Dux Sueviae, contra Ottonem, nepos fuit Friderici primi, imperavit annis 33. Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunsvigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur. His temporibus 7. Imper. Electores constituti.

Richardus frater Regis Angliæ Henrici in Imperatorem ab aliquibus: ab aliis Principibus eligitur Alphonsus Rex Hispaniæ, qui sponte abdicavit. Richardus ferè omne tempus in Angliâ ab electione consumit, detentus seditionibus & intestinis bellis, ibique moritur. Interea status imperii hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodolphus I. Habsburgensis Comes, Pater Alberti I. Austriaci, imperavit annis 17. mensibus 9. Ottonem Boemiæ Regem rebellem vincit: Papa Ravennam & Romandiolam concedit.

Adolphus Nassovius, imperavit annis 6. obnente Alberto Austriaco, à quo in prælio occisus, *ita Cuspinianus.*

Albertus Austriacus, Rodulphi filius, per conjugium Elisabethæ acquirit Exarchatum Austriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperavit annis 10.

Hoc seculo Imperium Orientale Latinis obtingit, Imperii *Trapezuntini* insitia. Ducatus *Brabantia* ex Lovani comitatu. *Latini Orientis* imperio dejecti post 55. annos. Austria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rodulphi Imperatoris *Austriaci* familiæ cedunt, moxque Burgundia, atque Boemia. Conflictus *Tornacensis* Gallis admodum cruentus. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiscentes* multa rusticorum millia opprimit.

Joannes Papa ante dictus Petrus Hispanus, Religiosorum habitus Hostis, post octimestrem Pontificatum obteritur ruinâ domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Vespera Sicula.*

Tartaria, cum Cassalia instructionem de Fide accipit. Pulsatio *campana* in consecratione, & salutatione Angelica. *Magisterium*, sacri Palatii institutum. Carmelitæ Europa peculiariter innotescunt: & emergunt *Ordines varii*, Dominicani, Trinitarii, Franciscani, Moniales Sanctæ Claræ, Sylvestrini, Eremitæ S. Augustini in unum coacti, Servitæ, Cælestini.

Concordantia Bibliorum confecta & edita. Pileus rubeus *Cardinalibus* in concilio Lugdunensi attributus primum. *Bella sacra* varia per S. Ludovicum, & alios. *Judaorum* ex Gallia expulsio primum. *Domus* Deiparæ *Lauretum* asportata. *S. Bonaventura* hæc ætate florere, Guilielmus de S. Amore scribit contra Mendicantes, & à Papa Hæreseos damnatur. Circa annum 1270. *S. Thomas Aquinas* florere cepit in Italia, discipulus Alberti Magni.

A Seculo Christi XIII. ad XIV.

Henricus VII. Luxelburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperavit annis 5.

Ludovicus Bavarus, ex dissentiente Cæsarum electione bellum civile ortum, quod gravissimè Germaniam afflixit: impetravit annis 33.

Carolus IV. Joannis Regis Boemiæ filius, Henrici Luxemburgi Imperatoris nepos: quamvis tres alii successivè contra eum electi fuerint, tandem tamen imperium solus obtinuit, imperavit annis 32.

Wenceslaus Caroli IV. filius, Rex Boemiæ, imperavit annis 22.

Hoc Seculo *Academia Senensis* à Senatu Midend. *Academia Colontensis* confirmata à Pontifice Urbano VI. etsi antea Gymnasium diu fuit. *Academia Erfordiensis* à Dagoberto Rege, & Bonifacio IX. confirmata.

Othomani imperii initia anno 1300. Alphonsus XI. Hispanus 450. millia *Saracenorum* cecidit, viginti dumtaxat Christianis desideratis. *Tamberlanes* Tartarus ductus duodecies centenis millibus, Bajazetem Turcam profligat, caesis 140. hominum millibus. *Terra motus* quadragenarius urbes 26. prostravit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Pestis triennis* & universalis, mediam hominum partem destruit. *Amurathes* trigelies ac septies hostium suorum victor, à servo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Jagello ejus Princeps, Samogitii, Cumani, Botzenses, Lippenses, Patrini & Vicini, annente Ludovico Hungaro, fidem amplexi sunt. *Christianissimo Regi* data facultas sub utraque specie communicandi. *Jubilæi* mutata celebratio in singulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia *Jubilæi* ad annum 30. per Urbanum VI. anno 1344. Instituitur militia *Periscelidis* in Angliâ. Clemens V. sedem Pontificiam *Avenionem* transfert. Templarii extincti sub Clemente V.

A Seculo Christi XIV. ad XV.

Rupertus sive Robertus Palatinus, imperavit annis 10. His temporibus Italia passim cepit jugum Germanici imperii excutere.

Sigismundus Caroli IV. filius Rex Ungariæ: inducit Concilium Constantiæ, imperavit annis 27.

Albertus Austriacus Sigismundi gener, Rex Boemiæ & Ungariæ, imperavit annis 2.

Fridericus III. Archidux Austriæ, imperavit annis 54.

Maximilianus Friderici III. filius, imperavit annis 12.

Hoc Seculo Imperium Orientis transit ad Turcas. *Constantinopolis* capitur à Mahomete II. *Sabandæ* Dux ex Comite. Neapolis transit ad Arragonios *Thessalonica* erepta Venetis. *Saraceni* Granata & *Hispania unversa* anno 1474. depulsi. In Hispania *Terra motus* multa oppida evertit. *Mare ad Dordracum* hominum supra centum millia, & pecorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Jubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum III. Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentii Justiniani vulgò Apostolici: Fratres mendicantes S. Hieronymi, Congr. Salvatoris, seu Florentini: Ambrosiani, Minimi, Ordo S. Mauriti in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei sub auspiciis B. Virginis & S. Andreae. Familiarum *Judaicarum* 24. millia pulsa ex Hispaniis. *Inquisitio Hispanica* instituta. *Academia Herbipolensis, Salmantica* in regno Castellæ confirmata dicitur, cum ante hæc quoque floreret, erecta ab Alfonso VIII. *Academia Lipsiensis* è Pragenfi ob disfidium

rsde
kin

theo-
logia

fidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro VI. Academia *Lovaniensis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Arts Typographica* excogitata à Joanne Gutenbergio Argentinenſi, publicatur Moguntiz primum, deinde Argentinz, inde traducitur Neapolim, & Romam anno 1442.

A Seculo Chriſti XV. ad XVI.

Carolus V. eligitur Imperator 28. Junii circa annum 1520. Praelio vincit & capit Franciscum primum Galliz Regem, poſtea dimittit. Obſidio Vienne à Solymano Turca. Trajecit in Africam Carolus, ſed ſine ſuceſſu: feliciter in Germania pugnat cum proteſtantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit. Carolus imperavit annis 38.

Ferdinandus I. Caroli V. frater, imperavit annis 6.

Maximilianus II. Ferdinandi frater, imperavit annis 12.

Rudolphus II. Maximiliani II. frater parenti deſuncto 12. Octobris anno 1576. in imperio ſuccedit: imperavit annis 35.

Hoc ſeculo *Hungaria & Boemia* tranſit ad *Auſtriacos*: *Arabia felix* à Solymano occupatur, & Cyprus. Deſectio Batavica incepta anno 1572. *Maris in Anglia* retroceſſio magna, & mons loco motus evulſus arboribus. *Cassiopea ſtella* nova apparet: quinque ſimul ſoles: ſol abſcuratus. *Locuſta* ſolem innumbrant in maxima Europæ parte. *Maria Scotia* Regina barbarè ſecuri percuffa ſub Elizabetha Angliz Regina.

Hoc etiam ſeculo vixit S. Franciſcus *Xaverius* Indiarum Apoſtolus. S. Ignatius de *Lojola* Fundator Societatis Jeſu. S. Carolus *Boromæus* Cardinalis. S. *Therēſia*. S. Philippus *Nerius* Fundator Oratorii. *India* Orientales & Occidentales per variorum Ordinum Regulares, Japoniz regnum per S. Franciſcum Xaverium fidei lumine illuſtrata. Hæreditarius *Catholicæ Regis* Titulus Ferdinando Hispano conceſſus à Julio II. vel potius reſtitutus. Titulus *Deſenſoris fidei* datus Henrico VIII. Anglo à Leone X. Emerſerunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societas Jeſu, Congregatio Oratorii S. Phil. Nerii. *Rhodus* inſula amiſſa. *Humiliati* extincti à Pio V. *Melita* graviter & diu à Solymano fruſtra tentata. *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Aethiopia* ad Pontificem, anno 1524. item *Japonica* anno 1587. In *Indiis orient.* & *occidentali* obiete pro Chriſti fide ex Dominicanis, Franciſcanis, & Societatis Jeſu hominibus plurimi. In *Anglia* lævitur in Catholicos ſub Henrico, & Eduardo Regibus, & Elizabetha Regina. *Prodierunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus martyr, Carolſtadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Joannes Brentius, Martinus Bucerus, Joannes Calvinus, Ubiquitarii, Theodorus Beza, Deità ſive Trinitarii, Infernales, Inviſibiles. Cæpit & ſchiſma Anglicanum, tandem Hæreſi concluſum, ob negatam à Romano Pontifice diſſolutionem matrimonii, anno 1535. Concilium Tridentinum Generale ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV.

A Seculo Chriſti XVI. ad XVII.

Matthias, Ungariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 13. Junii, coronatur ibi

cum Anna conjuge: imperat annis 6. menſibus 9. Agit cum Ungaris de ſuceſſione Ferdinandi Auſtriaci in eo regno. Ferdinandus coronatur in Regem Ungariæ. Conſilarii Cæſarei Pragæ è fenestra præcipitantur: ordines ſe excuſant: moritur Matthias Imperator.

Ferdinandus II. Francofurti electus coronatur 30. Auguſti, imperat ann. 17. menſibus 9. Inſtituit novam ligu Catholicorum. Cæſar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronunciat.

Spinola Magnis copiis ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progreſſus. Praelium Pragenſe in quo vincuntur Bohemi à Bavaro. Palatinus cum conjuge & familia è Bohemia profugus, primo Uratiſſiam venit, poſtea in Bataviam: poſtea Palatinus elector, & aliqui viri principes à Ferdinando proſcribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus ſupplicis afficiuntur Pragæ. Ferdinandus Imperator jus electorale Friderico Palatino ademptum, in Maximilianum Bavarum tranſfert Ratiſbonæ. Ferdinandus II. fidem Catholicam latè per Germaniam reſtituit.

Ferdinandus III. ſuccedit Patri anno 1637. 14. Februarii: imperat annis 20. menſe uno, moritur 1. Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæſar, Ferdinando Patri in Imperii throno ſuceſſit, qui dum anno 1684. hæc ſcribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperavit.

ELECTORES IMPERII.

Septem lege ordinari ſunt Electores Imperii, ſed acceſſit octavus per hoc quod ſummoto Palatino ſuceſſerit Bavarus, ac poſtea etiam Palatinus in gratiam Electoris munus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Eccleſiaſtici partim Seculares, Moguntinus, Colonienſis, Treverienſis, Rex Bohemiæ, Bavarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati ſunt Eccleſiaſtici, poſtremi ſunt heterodoxi: reliqui omnes ſunt orthodoxi. Hi omnes ſimul ex pluralitate ſuffragiorum jus habent eligendi Imperatorem.

Hoc Seculo, & hucusque.

Inſcripti ſunt albo Sanctorum S. Iſidorus, S. Ignatius de Loyla, S. Franciſcus Xaverius, S. Theresia, S. Philippus Nerius anno 1621. S. Andreas Corſinus anno 1629. S. Elizabetha Regina Luſitaniæ anno 1625. Penetrat fides ad *Sinas* per Patres Societatis Jeſu, perruptis obſtaculis immenſis, anno 1637. in de hoc anno 1684. ad eſt P. Phil. Couplet Mechlinienſis Procurator ut Socios quam plurimos, in *Sinas* adducat. Florent anno 1600. Pœnitentes tertii Ordinis S. Franciſci. *Mauri* plenè pulſi ex *Hispania*. *Turcarum* vis ingens fuſa ac cæſa ab exercitu Polono. *Miraculoſa incorruptio* 24. ſacrarum Hoſtiarum in Collegio Complutenſi Societatis Jeſu. *Oſtenda* ſubigitur quadrima obſidione, cum intra eam mortalium lupra 72. millia cecidiſſent. *Adena* poſt cæſa *Turcarum* 30. millia *Perſis* cedit anno 1605. *Ruspella* domita 1628. Adolphus *Guffavus* Sueciæ Rex pugnant perit anno 1632. Albertus Dux *Fridlandia*, Egræ cæſus an. 1694. Celebris pugna *Nortlingana*. In *Anglia* *peſtis* horrenda Londini maxime anno 1605. Næcitur in *Hispania* Carolus II. anno 1661. 4. Novembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Auſteliæ.

reliantem anno 1678. die 26. Julii, Imperatori Leopoldo nascitur Princeps 4. Augustus 1678. Pax inter Hispanum & Gallum Aquigrani an. 1668. 2. Junii.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento insurgit Oliverius Cromwellus, Regem curat publicè licitoris manu obruncari anno circiter 1653. die 5. Apolloniæ: postea Cromwellus Regni protector Hiberniam invadit, ac miserè lacerat. Moritur ille 2. Septembris anno 1658. succedit modico tempore filius ejus Richardus, Generalis Munck potentiam nactus curat ex Belgio ad regnum paternum evocari Carolum II. qui anno 1661. 8. Julii Londini coronatur.

Anno 1683. Cum Teckelio in Hungaria rebellis Turcarum ducenta millia Viennam arde obfident die 8. Julii. Sed post duorum mensium obfessionem, virtute & gloriâ perpetuâ Gubernatoris Sterrenbergii, Principis Lotharingici, & Regis Poloniæ, cum Dei ope singulari obfidio soluta est, plerisque Turcarum caesis, fugatis, &c. captis, uti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tenoris ultra sexaginta millia, Camelis sexcentis, Equis & curribus ultra decem millia. In decursu victoriæ occupantur à Cæsarianis urbes præstantes Barcam, & Strigonium: faveat porro hisce rei Christianæ progressibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICULUS IV.

REGES HISPANIÆ

Ordine successione per 12. postrema sacula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

1. **A** Dolphus, ex gente Visigothica, regnavit annis 6.

2. Sigericus, annis 7. 3. Vallia, annis 13.

4. Theodoricus, annis 23. 5. Theorismundus annis 23.

6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Christi 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17. 10. Thaudegefillus, annis 3. 11. Agila, annis 4. 12. Athanagildus, annis 15.

13. Limba, sive Lieba, annis 2. 14. Levigildus, annis 13. 15. Recharedus annis 17.

Ab anno Christi 600.

16. Limba II. annis 2. 17. Vittericus, an. 6.

18. Gondemarus, annis 3. 19. Sisebutus, annis 10.

20. Recharedus II. mensibus 3. 21. Suintilla, annis 9.

22. Rachermerus, anno 1. 23. Sifenandus, annis 5.

24. Videfuindus, annis 10. 25. Recifuindus, annis 19.

26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Christi 700.

28. Egicanes, annis 10. 29. Vitiva, an. 12.

30. Rodericus, cæsus à Mauris, annis 7.

Reliquiæ Gotthorum à Mauris everforum Legionem & in Aragonia regnant, donec sensim restituantur.

1. Pelagius, annis 15. 2. Pavilla, annis 2.

3. Alphonfus, annis 19. 4. Froila annis 14.

5. Aurelius, annis 6. 6. Sillo, annis 8.

7. Alphonfus II. castus, annis 31.

R. P. Arsdæk. Tom. I.

Ab anno Christi 800.

8. Ramirus, annis 7. 9. Ordonius, an. 9.

10. Alphonfus III. annis 46. 11. Garfias annis 4.

12. Ordonius II. annis 8. 13. Froila annis 2. 14. Alphonfus IV. annis 17.

Ab anno Christi 900.

15. Ramirus II. annis 18. 16. Ordonius III. annis 6.

17. Sanctius Crassus, annis 12.

18. Ramirus III. annis 24. 19. Veremundus, annis 17.

20. Alphonfus V. annis 27.

Ab anno Christi 1000.

21. Veremundus II. annis 12.

22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius II. annis 8. Alphonfus VI. annis 40.

Ab anno Christi 1100.

25. Alphonfus VII. annis 2.

26. Alphonfus VIII. annis 31.

27. Sanctius III. anni incerti. 28. Ferdinandus II. annis 31.

29. Alphonfus IX. annis 23.

Ab anno Christi 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.

32. Alphonfus X. postea Imperator, an. 32.

33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 15.

Ab anno Christi 1300.

35. Alphonfus XI. annis 40. 36. Petrus Crudelis, annis 17. 37. Henricus II. annis 3. 38. Joannis I. an. 21.

39. Henricus III. annis 16.

Ab anno Christi 1400.

40. Joannes II. annis 47. 41. Henricus IV. annis 25.

42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Christi 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Austriae, Dux Brabantiae &c. Filius fuit Maximiliani I. Imperatoris, & Mariæ Burgundæ: natus Brugis 22. Junii, anno 1488. Et anno 1496. in uxorem feliciter duxit Joannam Reginam Hispaniæ, quæ fuit filia secunda & hæres principalis Ferdinandi V. Regis Aragoniæ, & Isabellæ Reginæ Castellæ. Atque ita per Maximilianum, & hujus Philippi Connubia Belgium & Hispania ad Austriacos pervenerunt.

Hic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum singulæ fuerunt Regibus conjugatæ, scilicet Eleonora primò Emanueli Regi Portugaliæ, postea Francisco Primo Regi Galliarum, Elizabetha Christierno II. Regi Daniæ, Maria Henrico II. Regi Hungariæ & Bohemiæ, Catharina Joanni III. Portugaliæ. Mortuus est anno 1506.

44. Successit illi prædictus Carolus V. illius nominis postea Imperator. Hic in uxorem duxit primò Isabellam filiam Emanuelis Regis Portugaliæ, ex qua Philippus II. qui in regno successit: duxit deinde Mariam quæ nupsit Maximiliano II. Imperatori & Joannam quæ nupsit Principi Portugaliæ, & peperit filium posthumum Sebastianum postea Regem Portugaliæ. Ita hæc *Morerus*, cum variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hispaniæ, Primam uxorem habuit Mariam Joannis Portugaliæ Regis filiam quæ ipsi Carolum genuit, & quadrato

Y

Udno post partum decessit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliae Regis filiam, ex qua nullo liberis suscepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliae Regis filiam, ex qua duas filias suscepit Isabellam Claram Eugentiam, quae Alberto Archiduci Austriae nupsit, & Catharinam quae Carolo Emanueli Duci Sabaudiae. Quartam Annam Austriae neptem suam ex Maximiliano II. Imperatore patruelis suo, & Maria sorore sua, quae ipsi genuit Ferdinandum & Didacum mature defunctos: & denique Philippum III. qui illi successit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. xiii. Septembris, aetatis suae septuagesimo secundo, Regni autem quadragesimo secundo.

46. Philippus III. Hispaniarum Rex duxit in uxorem Margaritam Austriae anno 1598. quae ipsi anno 1601. peperit Annam Mariam Ludovici XIII. Galliarum Regis postea conjugem: & anno 1605. Philippum Dominicum: & postea Carolum, atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam. Obiit autem Philippus III. anno dno 1606. xxi. mensis Martio.

47. Philippus IV. patri successit, duxitque in uxorem Elisabetham Henrici IV. Magni, Regis Galliae filiam &c.

48. Successit illi Carolus II. nunc regnans, cui benedicat Dominus.

De ipsi *Hispania* vide quaedam Notabilia infra in Divisione Europae pag. 175.

ARTICULUS V. REGES GALLIAE

Ordine successionis, & annorum Regiminis per 12. Saecula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

PRIMA stirpis *Marovingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliae annis 8.

2. Clodomirus, an. 20. 3. Merovæus an. 8.
4. Childericus, an. 23. 5. Clodovæus, an. 30.

Ab anno Christi 500.

6. Childebertus, an. 47. 7. Clotharius, an. 5.
8. Caribertus, an. 9. 9. Chilpericus, an. 14.
10. Clotharius II. annis 44.

Ab anno Christi 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodovæus II. annis 18.

13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8.

15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodovæus III. annis 4.

17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Christi 700.

18. Dagobertus II. an. 5. 19. Chilpericus II. an. 3. 20. Clotharius IV. an. 2. 21. Theodoricus II. an. 21. 22. Childericus III. an. 11.

Series stirpis Secundae, quæst Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16.
2. Carolus Magnus Imperator primus ex Francis, imperavit annis 14. Rexit an. 46.

Ab anno Christi 800.

3. Ludovicus Pius Imperator, annis 26. aut 27.
4. Carolus Calvus Imperator, ann. 2. rexit annis 38.
5. Ludovicus Balbus, an. 1.

6. Ludovicus III. an. 5. 7. Carolus Crassus, an. 4.
8. Odo (Eudes) nomine tutoris, annis 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab anno Christi 900.

10. Rodolphus, annis 13. 11. Ludovicus Transmarinus IV. an. 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludovicus V. anno uno.

Series stirpis Tertiae, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit sub protectione Richardi I. Ducis Normanniae. Fuit primò Comes, & Dux; postea rebus summâ fortitudine ac prudentiâ gestis toti regno amabilis: ideoque mortuo Henrico V. dicto Faineano, aliquot mensibus à morte sui patris, Hugo Rex proclamatus est, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex sanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiae Ludovici IV. filio. Mortuus est anno 997. aetatis anno 57. regnito. & 3. mensibus.

2. Robertus Capeti filius assumptus est à patre vivente in Societatem regni, & regnavit univèrsim annis 40. quorum 33. fuerunt post mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab anno Christi 1000.

3. Henricus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1027. quadriennio ante mortem parentis, & solus cepit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnavit post mortem parentis annis 29.

4. Philippus I. filius Henrici Primi datus anno 1053. Sub illo maxime cepta tempore Guilielmi Conquestoris bella non fat fortunata cum Anglis: mortuus est anno 108. postquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Christi 1100.

5. Ludovicus VI. Crassus, annis 29.

6. Ludovicus Junior VII. an. 41.

7. Philippus Augustus Adeodatus II. an. 44.

Ab anno Christi 1200.

8. Ludovicus VIII. annis 3. 9. S. Ludovicus IX. an. 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Christi 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Joannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valefius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Joannes II. dictus Bonus, an. 14.

18. Carolus V. Sapiens, an. 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victorious an. 39.

Ab anno Christi 1400.

21. Ludovicus XI. an. 22. 22. Carolus VIII. an. 15.
23. Ludovicus XII. 24. Franciscus I. an. 32.

25. Henricus II. filius Francisci I. primo Dux Aurelianensis, postea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. successit in regno anno 1547. Illius tempore fuit praelium non faustum ad S. Quintinum, & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnasse scribitur annis 32.

26. Franciscus II. anno 1.

27. Carolus IX. ann. 14.

28. Henricus III. filius Henrici II. tertius, natus anno 1155. Victorias tulit de Hugonotis tempore Ducis Guilielmi scribitur etiam coronatus fuisse Rex Poloniae. Mortuus est anno 1189. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Jacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15. annis 10. mensibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus, restaurator regni & pacis per plurima prælia feliciter gesta, postquam regnum esset per Ligistas & plures Principes misere dispersum & ruinæ proximum: accepitque per sanguinis successione titulum Regis Franciæ & Navarrae. Natus autem fuit anno 1155. ex Antonio Borbonio Duce de Vendome filio Caroli & Franciscæ Alençon qui fuit Rex Navarrae per suam uxorem Joannam de Albreth filiam Henrici Regis Navarrae, & Margarete sororis Francisci I. Regis: additque *Morerus*, illum descendisse linea directâ mafcula ex S. Ludovico Rege. Hæresim quam antea profitebatur, tandem abjuravit in Ecclesia S. Dionysii in manibus Archiepiscopi de Bourges 25. Juliano 1193. consecratus Rex in Chartes non Rheinis, quod urbs hæc esset adhuc in Ligistarum potestate. Demum cum sub illo per decennium regnum pace gauderet, infâmis ille Sicarius Franciscus Ravallac, cultro in corpus Regis dum rheda per urbem Parisiensem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratissimam. Vixit 56. annis & 5. mensibus, Regni sui Navarici anno 38. & Francici anno 21. Ex secundo suo conjugio cum Maria de Medicis filia Francisci Ducis de Tolcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis autem octo proles naturales, multum per varias suas familias postea celebres, uti hæc tradit & declarat *Morerus*, & plures alii historici.

Ab anno Christi 1600.

Ludovicus XIII. dictus Justus successit suo Patri Henrico Magno anno 1610. Desponsatus est Annæ Austriacæ Infanti Hispaniæ, & vicissim Elisabethæ sorori Regis Franciæ conjuncta est infanti Hispaniæ qui postea Philippus IV. Ministrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Parisiis anno 1642. ac varia etiam cum Rege Hispaniæ bella gessit. Mortuus est in ætatis flore 14. Maji an. 1643. eodem mensis die quo cepit regnare. Vixit annos 41. mensibus 4. rexit annis 32. completis. Post 23. annos connubii cum Austriaca genuit Ludovicum XIV. ejusque Fratrem Duceem Aurelianensem, uti tradit idem *Morerus*, aliique ab eo fuisse citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc prospere regnat.

Hæc postrema familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos sui varios, habuisse jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus *Morerus* agens de familia Valesia, & Bourbonica.

ARTICULUS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipuè posteriores ex Stuartica familia.

Regnum in Angliâ primò constitutum est à Rege *Egberto*, ex Saxonia, subactâ totâ penè Insulâ præter Scotiam, ac lege latâ ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur.

R. P. *Arjdek*. Tom. I.

tur, Scotiâ exceptâ, uti tradit *Genebrardus* in Chronico ad Christi sæculum nonum.

Ante *Egbertum* prioribus sæculis varii Reguli variarum Provinciarum sive Comitatum in Angliâ imperitabant. Horum successivè fuerunt Reguli Kantix 18. Suffexiæ 5. Estangliæ 17. Effexiæ 15. Northumbriæ 9. Mercie 24. Westsexiæ 17. quorum postremus *Hechbertus* fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus est, anno circiter Christi 801. quod tenuit ad annum 836. *Ethelulfus* successit anno 836. ad annum 857. *Ethelbaldus* an. 857. *Ethelbertus* an. 860. ad annum 866. *Ethelredus* ab anno 866. item *Alfredus* anno 900. *Edoardus I.* *Adelstanus* ab anno 923. ad an. 941. *Edmündus I.* anno 941. ad 946. *Erwinus* anno 955. ad annum 959. *Edgarus* anno 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctus* *Edoardus II.* ad annum 979. *Ethelredus* ab anno 979. ad annum 1016. *Edmundus II.* ab anno 1016. ad 1017. *Canutus I.* ab anno 1017. ad annum 1035. *Haroldus I.* ab anno 1036. ad annum 1040. *Canutus II.* ab anno 1040. ad annum 1042. *Alfredus* ab anno 1042. annum vix explevit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad annum 1066. deinde *Haroldus* brevi tempore.

Guil. Conquestor.

Anno Christi 1067. Rex fuit *Guilielmus I.* dictus *Conquestor*, qui fuit dux Normanniæ, & Londinum adveniens (inquit *Mat. Parisiensis* in *Hist. Anglorum*) in magna exultatione à Clero & populo susceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracensi diadema suscepit, non à Cantuariensi. Varias *Scotorum* incursiones sustinuit. Initio regni barbarico more Angliam tractavit, sed postea Christi fide susceptâ, viris sanctis & religiosis. Regibus etiam Sanctis Angliâ abundavit.

Anno 1067. successit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniam legavit. Varias postea suorum subditorum seditiones sustinuit, de quo *Parisius* ait: Erat ille suis nequam, alienis nequior, sibi nequissimus. Obiit occisus à *Waltero Tirello*, dum in venatu cervæ sagittam intenderet, regni sui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum ultimus, sed sapientissimus, in Regem eligitur, cum callidè subditos sibi devinxisset promissâ correctione severitatis legum paternarum. Demum mortuus est in Normannia, sed corpus in Angliam translatum, postquam rexisset annis 35. mensibus tribus.

Anno 1137. *Stephanus* nepos *Henrici* ex sorore *Adala* uxore *Theobaldi* Comitis Bononiæ Rex coronatus. Hoc tempore *Nicolaus* Episcopus Albanensis in Angliâ, creatus est *Pontifex Romanus* dictus *Adriannus IV.* Obiit *Stephanus* anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum auditâ Regis morte in Angliam venit, & Rex coronatur. Cæpit ille alienigenas, & maxime *Flandrenses* ex Angliâ expellere, ut scribit *Parisiensis*: bellum habuit in Gallia, & pacem sibi iniquam facere coactus est. Non multo post mortuus, postquam regnasset annis 34. mensibus 7.

Anno 1189. *Richardus I.* *Henrico* patri successit, contra quem antea Gallis associatus, tunc Comes *Pictavorum* bellum gessit. Sub eo facta est strages magna Judæorum in Angliâ. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara gessit:

gessit; ipse cum paucis sexaginta duo millia paganorum superavit. Demum in Aquitania castrum aliquod obsidens, telo venenato à quodam Petro Basilio percussus, percussorem suum captum liberavit, ac piissimè obiit.

Anno 1199. *Joannes* Dux Normanniæ Richardo successit, qui inter tempora multum turbulenta Vigornia sepultus, regnavit annis 18. mensibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Joannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagium Innocentio Pontifici de regno Hiberniæ, teste eodem Parisio. Hoc tempore Ludovicus Rex Gallia *Rupellam* cum residuo Pictaviæ ab Anglis recuperavit. Sepultus est Henricus Londini apud Westmonasterium, postquam regnavit integris annis 56. diebus 20. Singulari devotione venerabili Sacramento affectus, assiduo tres missas piè audiebat, ac pluribus privatim inserviens, manum Sacerdotis Hostiam sacram elevantis osculari solebat: quanta hæc ejus successōribus postremis confusio.

Successit illi *Edwardus* ejus filius, aliique utque ad Henricum VIII.

Seculo post Christum decimo-quinto, Henricus VII. fuit Angliæ Rex: Jacobus IV. Rex Scotiæ.

Henricus VIII. Schismatis Anglicani inductor, an. 1522. Jacobus V. Rex Scotiæ, an. 1523.

Edwardus VIII. dictus V. deinde Maria ejus soror nupta Philippo II. Regi Hispaniarum. Et Maria Stuarta Scotiæ Regina, an. 1555.

Elisabetha Regina Hæretica, Henrici VIII. filia, regnare cepit circa an. 1555. & 40. ad minus annis regnum tenuit, & in hæresi firmavit.

Jacobus VI. filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus est jure successōnis Rex Angliæ, & istius nominis inter Reges Angliæ Jacobus primus, qui à matre Catholicè educatus, postea Rex factus hæresi succubuit. Henricus illius primogenitus Princeps Walliæ moritur an. 1614.

Carolus I. alter Jacobi filius succedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponsam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli I. funesto exitu vide supra ad finem sæculi ultimi.

Carolus II. qui post diuturnum exilium, Cromwello mortuo, demum ex Belgio ad regnum revocatur, & Londini coronatur: de quo supra ibidem.

Jacobus II. fratri Carolo feliciter successit, coronatus Londini, dum hæc scribo, die 3. Maji, anno 1685. stylo novo. Cui in cultu veræ Religionis generosè incepto Deus porrò præbeat coronam gloriæ.

ARTICVLVS VII.

REGES HIBERNIÆ

Antequam Anglia subiecta.

Hibernia ante adventum Christi, longâ serie Reges habuit plurimos. Primus nominatus est *Slanus*, à fluvio ejusdem nominis quo primum appellus scribitur. Ab eo facta est Hiberniæ in quatuor Partes divisio, per quam fratrum uni Ultonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momania, ipsi verò *Slano* Lagenia cesserit. Post illius obitum cœperunt reliqui fratres inter se de regno digladiari, eâ pertinaciâ, ut acquisitum sceptrum ferè singulis fuerit vitæ amit-

tenda occasio, quod & in posteris deinceps frequententer evenit. Secuti sunt alii nomine *Rodericus I. Gannus*, & *Geannus*, *Seangannus I. Fiachus I. Riwalus*, *Fobeannus*, *Eochadius I.* & alii longâ serie ab anno mundi 2281. ad tempora Christi.

Post Christum anno 4. regnavit *Feradachus* cognomento *Jusius* à singulari cura iustitiæ ubique administrandæ, per annos 20. *Fiarachus* vixit tantum annis 3. occisus à successore, qui fuit *Fiachus VII.* & vixit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus astu filii Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamavit.

Secutus est in regno *Carbrau II.* post 5. annos morte repentinâ extinctus. Postea *Tharbalus I. Malus*, *Fedlimius*, *Catherinus Magnus*, *Connus*, *Connarius II.*, *Arthurs III.*, *Lugodius VI.* quo regnante nata traditur in Hibernia S. Ursula. *Fergesius II.* & 16. Rex ex familia Aëngullii. *Corbmachus* cognomento *Vishada*, à barba proluxa, qui præ cæteris Regibus summa sapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Christum credere meruit. *Evehodius II.*, *Carbrau III.*, *Fotadius uterque*, qui unâ regnarunt: *Fiachus VIII.* *Colla*, coactus à successore in Scotiam exulare. *Muredachus II.*, *Colbadius*, *Eochadius XIV.* cum Rege Lageniæ bellum perpetuum gessit.

Crimthannus III. bella gessit in Scotia, Britannia, & Gallia, semper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria sorore spe adipiscendi regnum suo filio, qua propinatione & ipsa extincta est. *Nielus* Eothodii filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragravit, classem immisit in Britanniam Armoricam, unde inter alios captivos deductus est feliciter *S. Patricius* tunc 16. annos natus, & duæ illius sorores: tunc etiam celebris ille scriptor *Sedulius* dicitur in Hibernia floruisse. *Dathius Nielli* ex fratre *Fiacio* nepos scribitur exercitum duxisse ad Alpiam radices, ibique fulmine percussus interiisse, quod passus sit à suis destrui Cellam celebris Eremitæ illic degentis.

Anno Christi 430. *Leodegarius* Nielli filius regnavit eo regnante in Hiberniam pervenit *Palladius* à Pont. Cælestino primo ad Gentis conversionem missus, sed uno post anno regressus.

Tandem sub eodem *Leodegario* (qui 30. annis regnavit) *S. PATRICIUS* ex Gallia rediit, futurus totius Hiberniæ Apostolus: ab eo Regina, & filii, non *Leodegarius* ipse fidem susceperunt à suis Maga dementatus *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ provinciis Archiepiscopatus 4. constituit, ac Armacenum in Ultonia Primatem Pontificia autoritate constituit: dictisque Archiepiscopis varios suffraganeos assignavit.

Reges qui deinceps longâ serie secuti sunt post fidem à *S. Patricio* propagatam Catholici fuerunt, & sub singulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1162. *Roderico III.* regnante *Dermitius* Lageniæ Rex, rapuit Regis Midie filiam, Principis Brestniæ conjugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingressus tantum facinus ulturus, pro ea qua cæteris auctoritate supremâ pollebat. *Dermitium* eo redegit, ut necesse illi fuerit tam enormis facti defensionem detrectare, & confingere ad *Henricum II.* illius nominis Angliæ Regem. Cum autem eo tempore Rex ipse *Henricus* esset Gallico bello implicatus, *Dermitium* juvandi co-

piam

A S I A.

piam fecit illis ex suis quibus id luberet, unde in eam rem inter *Dermisium*, & *Richardum* Comitem *Strangbo*, & alios proceres conventum fuit. Quorum copiarum ex Anglia appulsa, cum iis quos *Dermisium* regere potuit militibus, in *Lageniam* penetrarunt. Sed *Roderici* Regis copias his obviantibus, temperatum est à prælio, cum *Dermisium* pacificetur Anglicas copias remittere. Verum is novi subsidii per Comitem *Strangbo* adducti fiducia, pactum violavit, & *Dublinum* versus ac *Midiam* hostiliter ab eo progressum est.

Interea *Dermisio* *Lageniæ* Rege è vivis excedente, cum novis copiis *Waterfordiam* appulsus est ipse *Henricus* Rex Angliæ, qui mox duos *Momonie* Reges ad nutum obsequentes habuit, quorum exemplum aliqui postea Reges fecuti: quo rerum articulo *Lageniæ* ac *Midie* partes præcipuas sibi Angli desumpserunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hibernia* titulum Regis Angliæ retinuerunt. Titulus ille primum *Henrico* collatus fertur ab *Adriano IV.* Pontifice natione Anglo, eâ lege ut *Sedi Apostolicæ* singulos asses pro singulis *Hiberniæ* domibus quotannis persolveret, ac *Catholicam Religionem* ad pristinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ normam redigeret, quæ certè traditur etiam tunc cum magno *Sanctorum* numero in *Hibernia* floruisse. Hoc modo *Reges Angliæ* *Dominatum Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius instituta, ac *Regium* in ea nomen exauferarunt. Infelici sanè eventu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducta postea in Angliam *Hæresi*, cujus sævitia in hodiernum diem gravissimè laceratur *Hibernia*, Deo, Regique semper fidelissima.

ARTICULUS VIII.

NOTITIA BREVIS

ac Divisio Partium Orbis
universi.

Totus Terræ globus dividitur potissimum in quatuor partes, Europam, Asiam, Africam, & Americam, quarum singulæ sunt quasi totidem terrarum Continentes, vel quasi magna Insulæ, quas Oceanus circumfluit, & dividit. Ambitum autem Terræ totius statuunt communius *Cosmographi* complecti viginti duo leucatum millia: *Roboult* pauciora, alii plura. Gradus in quos dividitur totus circuitus Terræ sunt trecenti & sexaginta. Unus autem gradus meridiani terrestris complectitur viginti quinque leucas. Superficies Terræ in qua nos consistimus distat à Centro Terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem Terræ totius major est corpore Lunari circiter quadragiesies quinties: Sed Solari corpore est plusquam centies, & ut aliqui computant plusquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breviter prius de aliis Terræ partibus, ut postea plusculum de nostra Europa annotemus.

Ab initio Asia fuit pars Terræ nobilissima, utpote, quæ prima genus hominum intra se conspexit, & in alias mundi partes, tamquam aliquod orbis seminarium transmisit.

Asia quippe prima Gentium ritus sacros, mores, rationemque rectè vivendi aliis Gentibus communicavit: & ipsum *Deum incarnatum*, scilicet *Christum*, in *Judæa* orbi exhibuit.

Sita est Asia in parte orbis Orientali respectu continentis nostræ regionis. *Asia Minor* pars est Asiæ majoris, estque in mari Mediterraneo ubi est insula *Cyprus* & *Rhodus*, hodieque nominatur *Anatolia*.

Asiæ fines sunt à Septentrione Oceanus *Schyticus*, ab Oriente mare *Eoum*: à Meridie mare *Indicum*, sive *Rubrum*: ab Occidente sinus *Arabicus*, & *Isthmus*, qui est inter sinum *Arabicum* & mare *internum*: atque inde *Maria Phœnicium* & *Egeum*, *Propontis*, *Pontus*, *Mæotis lacus*, *Tanais amnis*, & *Obium flumen*.

Longitudo Asiæ summa est inter *Hellespontum* & *Malacam* extremum *Indiæ* *Emporium*, miliarium germ. c. 1000. id est, 1300. Latitudo inter fauces *Arabici* sinus, & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum *Anian*, est mill. c. 1000.

Hodie tota Asia in quinque potissimum dividitur partes, quarum I. est *Tartaria*: II. *China*: III. *India*, sub quibus Insulæ adjacentes: IV. *Perfarum* sive *Sophorum Imperium*, sub quo comprehenditur *Armuziæ* peculiare regnum: V. *Turcicum imperium*, in Asia maximè situm.

De aliquibus Asiæ partibus mira refert *Joannes Boëmus* lib. 2. In parte *Indiæ* nasci homines monoculos, alios monopedes, id est, unius pedis, sed latis simi. Apud *Clesium* legitur quasdam feminas ibi tantum parere, natosque illico canos fieri. Esse quoque gentem alteram quæ in juventute sit cana, sed in senectute nigrescat. Esse aliam in qua feminae quinquentes pariunt, sed ultra octavum annum vivendi spatium non protrahere. Moris esse apud *Scythas* ut cum Rege defuncto quinquaginta ex ejus famulis intimis sepeliantur, & totidem ex equis præstantissimis: Item apud *Cathæos Indos*, qui plures habent uxores, ut earum charissima, cum marito mortuo in eodem rogo concremetur, quod illæ plurimum ambiunt. Qui *Gangis* fontem accolunt vivere solo odore pomorum *Sylvestrium*, & longius pergentes illa in eum finem secum conferre.

Inter *Turcas* saltem Asiæ, Campanarum usus non permittitur. Templi non nisi *Discalceati* ingrediuntur. Ad sedendum nulli scammis, aut sedilibus utuntur: sed decenti membrorum compositione supra terram puerorum more recumbunt. Mensa ad quam vescuntur ut plurimum est corium bubulum & hirsutum supra terram stratum: & cum circulis & corrigiis insertis ita accommodatum ut possit instar *burse* complicari & facile quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud *Boëmum* supra citatum, aliosque.

De cetero, in Asia Loca maxima quæ sunt à sinu *Arabico* usque ad *Promontorium* vulgò *Cabo de Lam-po*

rsde
kin

theo-
logia

po dictum (quod est ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè possider regnum Lusitaniæ, aut sibi tributaria fecit, ut tradit Carolus Stephanus, & latius alii.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Christianam & Romanam etiamnum coli, & agnosci.

A F R I C A.

Jungitur *Asiæ* exiguo freto *Africa*, quæ est maxima terrarum Peninsula in forma pyramidalis, in Ambitu complectens tria millia & triginta circiter miliaria germanica. Pars magna *Africa* est inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob situm cæli terrarumque deserta, aut infestatur multo ac malefico genere animalium, in universum vasta est magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius sunt eximie fertiles. Græcis *Lybia* dicitur, à *Lybia* Epaphi filii Jovis filia: *Africam* autem ab *Astro Herculis* filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, qua sol oritur *Rubrum*, qua medius dies *Æthiopicum*, quæ occidit sol, *Atlanticum*: à Septentrionibus *Internum*, *Africum* seu *Lybicum* dictum, quæ eam alluit.

Longitudo ejus summa computatur ab *Herculis* freto ad *Promontorium bonæ spei* mill. 1000.

Latitudo inter duo promontoria, *Hesperium*, vulgo *C. Verde*, & *Aromata*, quod est juxta fauces *Arabici Sinus*, vulgò nunc *Coarda Fui*, mill. 101. Terra ipsa, nisi quæ interno mari accedit, obscurè veteribus nota. Ultra autem *Nili* fontes ac montes *Lunæ* profus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas *Africa* divisa fuit quondam, sunt, *Ægyptus*, *Cyrenaica*, *Africa minor*, seu propriè dicta, *Troglodytæ*, *Garamantes*, *Numidia*, *Mauritania*, *Gatulia*, *Lybia interior*, *Arabia Troglodytica*, & *Æthiopia*. Partem *Africa* maximè meridianam *Europæis* incognitam, detexerunt *Portugalli* à centum 20. circiter annis.

Inter celebratissimas *Africa* Urbes est *Carthago*, ubi constat celebrata fuisse varia *Ecclesie Romanæ* Concilia. Unde ulterius patet olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis Romanæ cultum, & Episcopatus plurimos præsertim sub *Hispanis* & *Portugallis* repetiri. Certè olim ex ea prodierunt summi *Ecclesie Romanæ* Doctores, *S. Cyprianus*, *S. Augustinus*, *S. Fulgentius*, *Tertullianus*, *Arnobius*, ac *Vicior Uticensis*. Præter antiquos plurimos, *Africa* totius mores, & instituta *Joannes Leo* magno volumine descripsit.

De moribus saltem antiquis in quibusdam *Africa* partibus tradit qui supra *Beemius* lib. 1. *Mulieres* *Ægyptias* virorum obire munia, & contra viros mulierum. In *Lybia* *Amazones* feminas solitas ad bella proficisci, & in Republica principatum exercere, viris ad Domestica officia mancipatis: ideoque illas consuevisse suis infantibus masculis brachium dexterum confringere ut essent ad bellandum inepti. Moris esse apud *Ægyptios* defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus suis creditoribus, sic ut summa filii afficerentur infamia, & sepulturâ caretent, si tradita corpora postea non redimerent. Populos esse in *Æthiopia* qui vocantur

Rizophagi, qui vivunt ex solis radicibus arundinum saxo contulis, ex quibus & placentas conficiunt, & ad solem tantum excoctas placidè & securè tota vita in cibum sumunt, adeo natura simplicibus contenta. Alii sunt populi qui dicuntur *Ilophagi*, qui cum uxoribus & liberis per campetria vagantes, Arborum ramis tenerioribus ac supremis, dentibus tamen contritis, victitant: & hinc avium more adeo sunt agiles, ut facile de arboribus in arborem prosiliant: quod si quando deciderint ob corporis levitatem nihil laeduntur.

A M E R I C A.

Est *America* *Europæ* quam *Asiæ* propinquior, miliarium ducentorum inter *Hiberniam* & *Cana-*
diam, proximiorè *Africa* partem, intercedente navigatione.

Americam ab antiquissimis temporibus cognitam fuisse *Europæis*, ex *Platone* simul atque *Diodoro* Siculo probari potest. Apud *Platonem* in *Timæo*, *Sacerdotes* *Ægypti* narrant *Soloni Atheniensi*, qui 100. circiter annis ante *Christum* natum vixit, *Insulam* fuisse quondam contra fretum *Herculeum* *Africa* simul & *Asiæ* majorem, nomine *Atlantidem*: Postmodum verò immani terræ motu, ingentique unius diei ac noctis illuvione, sub vasto gurgite mergam fuisse: Ac inde mare, quod eam insulam, ac fretum *Gaditanum* interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, limo paulatim impediante, quem illa insula subsidens præbuisse.

Dicta nunc est tota hæc continens *America*, ab *Americo Vesputio Florentino*, qui *Emanuelis* *Portugallie* Regis auspiciis à *Gadibus* ann. 1492. profectus, primus ex *Europæis* (quantum memoria proditum) eam ingressus est. Quamquam hoc prior *Christophorus Columbus* *Genueusis* anno 1492. hoc est, anno 1492. *Insulas* *Americæ* *Hispaniolam*, *Cunam*, & *Jamaicam* adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt *Hispani*, *Galli*, *Angli*, quorum alii aliis inibi Regionibus detectis, nomina suâ quique lingua imposuerunt. *Mediterraneorum* cognitio parum certa est: maximè quæ sunt veras *Septentrionem*. *Maritimæ* autem oræ *Hispanorum* armis maxima ex parte subactæ.

Longitudo ejus summa inter duo freta, *Aniam* & *Magellanicum* null. Germ. 100000. Latitudo maxima inter promontorium vulgò *Cabo de Fortuna*, juxta fretum *Aniam*, & *Promontorium* vulgò *C. de Beeton* in nova *Francia*, mill. 10000. ut habet *Cluverius*.

Dividitur universa in *Septentrionalem*, quæ & *Mexicana*, & *Meridionalem*, quæ & *Peruviana*, exiguo isthmo alteram ab altera discernentes. *Americæ* partes & mores, & quod sequi solent Religionem sui Principis, pluribus descripsit *Ortelius*, *Gemma Frisius*, *Franc. Lopes Gomara*, *Morerus*, alique.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per *Europæorum* navigationes, colonias, aut commercia in *America* quoque fidem Catholicam pluribus locis coli, & agnosci. Immo illic per *Europæos* sex Archiepiscopatus, cum pluribus Episcopatibus florere, tradit

Morerus in suo dictionario historico
verb. *America*.

EURO.

EUROPA.

Hodie Europa, quam incolimus, est ab Occidente respectu Asiae, & à Septentrione respectu Africae. Est illa terrarum omnium celebratissima tam à virtute armorum, quam à litterarum & artium gloria, quibus omni aëvo reliquas orbis partes præcelluisse traditur. *Formam* illius tradit Strabo, alique, esse extensam instar figuræ Draconis, de qua infra.

Longitudo Europæ summa inter Hispaniæ promontorium sacrum, ad fluminis Obii ostium, miliarium Germanicorum circiter 10000. id est 500.

Latitudo maxima à Tænaro Peloponnesi promontorio ad Scritofinnæ promontorium Rutubas, vulgò nunc Noortkyn dictum, miliaria 101. id est, 510.

Divisa olim fuit Europa in varias Gentes Regionisque, quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mælia, Dacia, & Sarmatia. In Insulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris intetnæ, Balesares duæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Eubæa, cum aliis minoribus sine numero.

Hodie dividitur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua sunt, Hispania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor, sive Præcopenis: Item regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus est Austriae. Magni Ducatus tres; Moscovia, Lituania, & Tuscia. Ducatus & Principatus innumerati. Figuram universæ Europæ Strabo dedit Draconis: cujus caput Hispania, collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia, ac Cimbrica peninsula.

Interea varia etiam in Europa prodigiosa, hæc referunt fidi Scriptores.

1. In Gallaciâ in portu Mongiæ, Navem grandem perfare integrè lapideam sic ut ipsa vela sint saxea, & tamen molem tanti ponderis unius pueri digito tactam moveri.

2. In eadem Gallaciâ Antrum spectari tam immense longitudinis ut nemo unquam etiam plurium dierum itinere ullum in eo finem invenerit.

3. Villillæ oppido Hispaniæ, Campanam esse mirabilem, quæ quando imminet Reipublicæ Catholice eventus summopere infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex seipsa pulsari aliquot antea mensibus, quod sæpius & certò factum testantur varii apud Marianam de rebus Hispaniæ lib. 21. cap. 20.

4. Pisces ex terra fossiles reperiuntur variis locis quod nominatim de Gallia testatus est Livius, etiam per aratrum effossos.

5. Mons est in Lusitania nomine Stella in cuius summo cacumine inveniuntur in Lacu fragmenta navium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari distet plusquam 12. leucis. Alia in hoc genere mi-

ra fati indicant mundum subterraneum esse, meatibus innumeris pervium.

6. Hispali pureus est, qui crescente maris æstu minuitur, & decrecente augetur, ut refert Plinius l. 2. cap. 97.

7. Idem tradit Ullispone Equas fuisse aliquas quæ ad certum ventum obversa fetum concipiebant velocissimum, sed vitæ brevissimæ.

8. Compluti Saxum servari quod oleum salutare extudat, testatur Nierenbergius, & se illud vidisse.

9. In Groenlandia sine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adjacens Balesis abundat monstroisæ magnitudinis: Frigoris ibi tanta inclementia, ut homines vix possint illic modico tempore durare: pars aliqua illius terræ Regi Daniæ subiecta est.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hispania (ut tradit *Carolus Stephanus* in suo dictionario historico, verbo *Europa*) regio est ultra modum fertilis: Frugum omnigenum, vini, & arborum copiâ nulli posthabenda, sed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hispaniæ præstantia scripsit *Strabo* libro 3. & septem sequentibus. Et recentius *Voletramus*, *Munsterus*, *Andreas*, *Sylvius*, alique, de qua infra. De Gallia scripsit *Possellus Carolus Stephanus*, alique. De Germania, Italia, Anglia, scribunt prædicti, *Ortelius*, alique in particulari.

HISPANIA.

Porro de Hispania tradit *Morerus* in dictionario historico, illam esse Europæ partem maximè occidentalem: & olim divisam fuisse in 14. regna, quæ sunt ad Septentrionem Navarra, Biscaya, & Asturia. Ad occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia. Ad meridiem Andaloufia, Granada, & Murcia. Ad orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patria medio Leon, & Castilia nova & vetus. Urbs Regni Capitalis modo est Madritum, olim Tolertum, & Hispali.

Habet Hispania 8. Archiepiscopatus, & Episcopatus 45. Metropolitanæ illius Civitates sunt, Toledo, Burgos, Compostella, Hispali, Granada, Valentia, Saragossa & Terragona.

Hispaniæ Rex dominatum habet omnium amplissimum. Et in quatuor Orbis partibus varias possidet Ditiones latè extensas. Præter alias alibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanensem, Orbitello, Final, Insulas Baleares, Majorcam, Minorcâ & Sardiniam. In Africa ad Barbariam possidet loca quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Pennon, Marfalquini, Mellille &c. In America Insulas Canariæ cum reliquis, præter Brasiliam & alia quæ illic à Francis & Anglis possidentur. In Asia illius sunt Insulæ Philipinæ, & plura alia ibidem loca.

Hujus amplitudinis extensionem per 4. Orbis partes sic computant aliqui, ut asserant, in terris Regis Hispaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars ubique soli subest. Unde extat ad illum Epistola Regis Perfarum cum hac inscriptione, *Regi qui solem habet pro galero.*

Com-

Isde
kin

theo
logia
D. IV
25

Computant etiam alii cum prædicto Morero, divitias quæ ex solis Indiis Hispano provenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. ascendisse ad quiniescentum, triginta sex milliones auri. Duo referuntur in Hispania Ponres omnibus admirandi.

Unus Pons supra quem aquæ transeunt, qui est Aquæ ductus Hispalensis. Pons alius ditissimus orbis, & ubi possit instrui exercitus ad prælium, qui est de la Gaudiane.

Archiepiscopus habet Hispania Quatuor Potentissimos. Primus in his est, Archiepiscopus *Toletanus*, qui & Hispaniæ Primas, & Castellæ maximus Cancellarius: & in Reditibus annuis habet octoginta millia ducatorum. Secundus Archiepiscopus *Hispalensis*, habens annuè 24000. ducat. Tertius Archiepiscopus *Compostellanus*, habens 20000. ducat. Quartus Archiepiscopus *Granatensis*, habens 10000. ducat.

Episcopi cum his sunt universim Quinquaginta quinque, Burgenfis, cujus reditus 20000. ducat. Seguntinus, non minus. Cochenfis, Placentinus, Palentinus, Mentefanus, Segovienfis, &c.

Ordines etiam Militares in Regno Castellæ Tres potentissimi recententur, S. Jacobi, Alcantaræ, & Calatravæ. Ordo ille S. Jacobi habet in regno Castellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui reditus 14000. ducat. Una alia 12000. & una alia 10000. & quæ minimum 1000. ducat. Idem Ordo in regno Legionensi habet *Commendas* quadraginta sex, cum maximis etiam reditibus.

Ordo *Calatravæ* in utroque simul regno prædicto *Commendas* habet triginta quatuor. Ordo *Alcantaræ* *Commendas* triginta duas. Ita hæc recentet fufius Marinæus, alique.

Seminaria Hibernorum pro Catholica Fide in ea Gente conservanda, Hispali unum, alterum Salmanticæ, alterum Compostellæ, alterum Ulyssipone, alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Lovanienfè, Antverpienfè, Insulensè, Tornacensè. Harum singula totidem sunt Gemmæ charitatis, quæ in Hispaniæ Corona lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hispaniæ antiquitate, serie, & ordine successiones per singula huc usque secula, vide hic paulò supra de Notitia Monarchiæ secularis.

HIBERNIA.

DE Hibernia, ut alios præteream, sic scribit prædictus *Carolus Stephanus ver. Hibernia*. Britannicarum, inquit, Insularum maxima, collateralem habet Britanniam majorem ab Oriente; solum Oceanum ab Occidente; ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico cursu Borealiu Insularum maxima Islandia jacet. Gleba præpingui, uberi que frugum proventu terra est felix. Pecore montes, nemora feris abundant: Pascuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fecundior: melle, & lacte dives: fluminibus egregius scinditur & rigatur. Falcones, accipitres, & nilos præ aliis Regionibus copiosè producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum avium numero. Ferarum quoque cunctas fere species continet. Venenosis omnibus caret. Terræ mo-

tus hic nunquam: vix femel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & stupendis naturæ operibus nonnulla scripsit ex Gyraldo *Ortelius*, & nos ad Vitam S. Patricii à nobis editam anno 1671. De Constantia illius perpetua in Religione Romana vide hic inferius *Tomo Tertio post Summam Doctrinam Christianam*.

Hibernia quatuor Provincias complectitur, & quintam quæ Media sive Midia dicitur.

Episcopatus habet duodecim, cum his simul Archiepiscopatus quatuor, Armacanum, Dublinensem, Castellensem, Tuamenfem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur Naturæ aut Gratiæ rara prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, nec ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius Terræ aliò advecta animalia venenata atactu enecet.

2. Quod in eo sit Lacus, in quo si per aliquod longius spatium palus ligneus usque ad terram infigatur, pars quæ est Terræ infixæ convertitur in ferrum, pars quæ est in aqua in lapidem, pars verò quæ est supra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam Molina in descript. Gallicie, alique.

3. Quod ad occidentalem Hiberniæ partem ad *Conatiæ* sit Insula nomine *Aren*, à S. Brendano olim consecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putrescunt, sic ut aliqui suos avos, atavos, & tritavos mirando aspiciant, & dignoscant.

4. Quod in *Momonix* provincia Fons existat, cujus aquis si quis abluitur statim canescat. E contra in *Ustroma* sit Fons quo si quis abluitur non canescit amplius, ad quem accedunt viri, fœminæque quæ cupiunt canitiem vitare. *Geraldus* in Topographia Hiberniæ, alique.

5. Quod in *Momonix* parte boreali duæ sint Insulae, in quarum majorem nullum fœminei sexus animal intrare potest quin statim moriatur. Quod sæpius experientia probatum refert *Cambrenfis*, *Greiserus*, alique. In minori verò Insula (quod magis mirum) nemo unquam moritur morte naturali, hinc Insula viventium dicitur. Unde morbo lethali gravissimè afflicti inde aliò transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrenfis*, & ex his, aliisque nosfer *Nierenbergius*, in *Histor. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.*

ANGLIA, ET SCOTIA.

DE Anglia sic scribit Joannes Boëmus in descriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius quadragies octies, & septuaginta millibus passuum constat. Dies illic longissimus 17. horarum deprehenditur, & æstate lucidæ sunt noctes. Formam habet triangularem instar *Ciciliæ* insulæ: Provincias plures nominatas supra art. 6.

Sunt Angli cæruleis oculis, facie adeò venusta, & staturâ procerâ, ut beatissimus Pontifex *Gregorius* cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent ut Angeli, oportet illis ministrari iter salutis æternæ, quod per *Augustinum Monachum* eo delegatum incepit.

Lupos

Lupos Anglia non gignit, & ideo pecus sinecutode securum est. Non gignit etiam Vinum, sed metallis dives est, ut argento, cupro, plumbo. In fine & margaritæ & lapis mirabilis nomine Gagates qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Urbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longè maxima. Ita idem Joannes Bohemus, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (ut vocant) Superiorem & Inferiorem. In Superiori sedent quinque gradus Nobilium, scilicet Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Episcopi. Filii prædictorum, quantumvis sint Ducum non habent locum in domo superiori, sed tantum inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos evehat ad superiorem.

Propositiones conclusæ in domo inferiori, debent deseri ad superiorem, nec potest aliquid ab utraque authenticè & finaliter concludi sine Regis permisso aut approbatione. Ita Moretus, alique.

Scotia est Angliæ contermina, sic ut ab Anglia nullo separatur fæcto maris, sed tantum uno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montosa est, & maxime ad Septentrionem ubi mari alluitur. Triditur illic tempore brumali, aliquando diem esse triduum horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cuius fructus in aquam subjectam decedentes, mox in volucres formentur & evolent, ideo volucres has Antefores Scoticos appellant: quamvis sint qui tradant Arborem hanc apud Orcades insulas reperiri. Scribit S. Hieronymus contra Jovinianum lib. 2. Sui tempore Scotos carnibus humanis vesci, & quosdam eorum partes in maximis deliciis habuisse, seque adolescentulum in Gallia id vidisse, uti ex ipso aliqui notant. Sed vide quantum vim postea habuerit Catholica Religio, ex S. Chrysostomo serm. de Pentecost. sic scribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis vescabantur carnibus, nunc jejuniis refectio animam. Plura de Scotia Joan. Major in hist. Scotica.

Urbes in Scotia præcipuæ sunt Edinburgum, & Glasquensis urbs, olim sedes Archiepiscopalis, Urbs quæ dicitur Sancti Andree, & alia quæ dicitur Aberdonia: & in utraque postrema est pridem fundata Universitas. Sicut & pridem in Anglia Universitas Cantabrigensis, & Oxoniensis, hujus olim singularem excellentiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè Justus Lipsius in suo Lovanio.

I T A L I A.

De Italia sic tradit Solinus & alii. Longitudo eius ab Augusta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta usque ad oppidum Rhegium, decies centena & viginti millia passuum esse colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior, ubi brevior centum triginta sex: habetque umbilicum in Agro Rheatino, qui dudum ex latere Maris superi Rubiconem fluvium pro finibus habuit.

Est Italia metallis gravis, ubique Vitalis & perennis salubritas, eximia cæli temperies, campi fertiles, apici colles, innoxii saltus, opaca nemora, munifica Sylvarum genera, mira frugum, Vitium, & oleatum fertilitas, nobilia pecori Vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina, fontefque saluberrimi, portus plurimi; ipsa avidè ad mortales juvandos in maria procurrens, & velut gremium omnium Gentium commercio pandens, ut verè dicta sit à quibusdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens cælestium providentiâ electa, quæ sparsa congregaret imperia, molli-retque effertatum Gentium ritus; discordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque sermone congregaret.

Figura Italiæ est quasi Cruris humani Limes illius à Septentrione sunt Alpes montes, qui separant eam à Germania.

Ab Oriente habet mare Mediterraneum quod dicitur Adriaticum. A Meridie adjacet mare Inferum sive Tuscanum.

Ad Occidentem unam habet partem Alpium cum fluvio Var quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudia.

Principes Italiæ maximi sunt, Pontifex Romanus, cui subest ducatus Spoletanus, Urbini, & Ferraria; Marchionatus Anconitanus, Romaniola, Bononia, & ducatus Beneventanus in regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis, qui possidet maxima ex parte ditionem Toscanam. Dux Sabaudia, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus, familiæ de Gonzaga, habet Ducatum sui nominis & Montferatensem. Dux Parmensis, domus Farnesæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinensis familiæ Destensis, possidet ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Maffano familiæ Cibo, habet Principatum sui nominis. Est & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi, aliaque familiæ illustres.

Respublica etiam in Italia sunt Quatuor: duæ majores, Veneta & Genuensis; duæ minores, Lucana, & S. Martini.

Urbes Italiæ præcipuæ sunt hæ, quæ singulari decorantur epitheto. Roma dicitur, urbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, superba: Mediolanum, magna: Ravenna, antiqua: Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione solida.

Episcopatus in nulla Orbis Regione plures quam in Italia.

Universitates etiam sunt præ aliis plurimæ, scilicet Paduæ, Venetiis, Turini, Paviæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermini, Neapolis, Salerni &c.

rsde
kin

theo-
logia

P. IV
2-5

177

177

GALLIA.

Gallia, de cuius Regibus supra *Art. 7.* & Episcopis pag. 54. non potest breviter & eleganter melius describi, quam apud *Baptistam Mantuanum* in suo *Dionysio* lib. 2. sic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longè latèque patens, Hispanica tangit
Oppida ab occasu. Sese conjungit ab ortu
Italix: nostro hinc pelago qua respicit Austrum
Clauditur, Oceano geminas quâ respicit Urfas,
Unde venit Boreas hybernaque frigora surgunt,
Et Vada Theutonici tangit vastissima Rheni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregesque,
Uberibus pascens glebis, non languida Cælo
Tabifico: non mortiferis infesta Venenis
Ut Lybiæ, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hyperborei montes; non torrida ab æstu,
Qui faciat steriles, ut decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens Semestribus umbris
Quale sub Arcturo positum mare, & ultima Thule:
Sed nec ut Ægyptus, quæ fusa palustribus undis,
Sed Cælo, & teneræ fecunda Ulligine terræ.

GERMANIA.

Germania, de cuius Imperatoribus &c. supra *Art. 3.* Regio Europæ amplissima; tota Septentrionalis, pluribus constat Regnis, & Provinciis, de quibus fufius qui supra *Joannes Bodinus* *Cap. 12.* Germaniæ norma sic pridem metricè breviterque exponitur.

Gens invicta manet, toto notissima mundo,
Terra ubi se devexa globo demittit in Arcton,
Solis, & algoris patiens, durique laboris,
Ingrata ignavam Vitæ tolerare quietem.
Indigena haud aliâ ducens primordia Gente,
Sed Cælo producta suo, Demogorgonis alvus
Protulerat patulas ubi cuncta creata sub auras.
Germanos vocitant Itali, sed Græcus Adelfhos,
Quod fratrum soleant inter se vivere more:
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile nostris
Pectoribus, similes ingentes corporis artus
Prædiga cui natura dedit: per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flava coma est, flaventque oculi, gratæque coloris
Temperie justam retinent sua membra staturam.
Vox habitum mentis cum gestu, & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebri sonat, sed tota Virilis
Martia crassiloquo testatur corda palato,
Quæque fidem Sancto, & constanti pectore servet
Religionis amans, superumque, & cultor Honesti,
Et Veri, Justique tenax, mens consona labris,
Ficta coloratæ fugiens mendacia lingua.

Dum hæc scribo, venam & mihi, licet siccam & senilem, excitat opportunè *JACOBI II.* quæ nuno celebratur Londini lætissima coronatio.

DE ANGLIA AC HIBERNIA

Authoris recens Votum.

Anglia sis felix! Europa maxima nostra
Insula, tot Fidei, Cælique, Solisque, Marisque
Muneribus decorata, sacris totque inclytæ bellis,
Perque Mare & Terras partis celebrata triumphis.